सृष्टेः रहस्यम्, तथा पञ्चमहापातकानि

सृष्टि का रहस्य तथा पञ्चमहापातक

ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯ ಹಾಗೂ ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕಗಳು

ओ३म्

ग्रन्थकर्ता

मीमांसाचार्य विद्वान् वासुदेव पराञ्जपे

ಮೀಮಾಂಸಾಚಾರ್ಯ, ವಿದ್ವಾನ್ ವಾಸುದೇವ ಪರಾಂಜಪೆ

भारती प्रबोधशोध संस्था, सोन्दा

2011

सृष्टेः रहस्यम्, तथा पञ्चमहापातकानि

सृष्टि का रहस्य तथा पञ्चमहापातक

ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕಗಳು

ग्रन्थकर्ता

मीमांसाचार्य विद्वान् वासुदेव पराञ्जपे

सञ्जीविनी गुरुकुलम्

गृ.सं. 745, 4मेन, 24 क्रास

विद्यारण्यपुरम, मैसूर, पिन- 570 008

भारती-प्रबोध-शोध-संस्था

पो-सोन्दा, शिरसी

जि-उत्तरकन्नड, कर्नाटक

पिन - 581 336

चलदूरभाषः - 919343503530

Srustiya Rahashya Mattu Panchmahapathakagalu-A Sansakrit, Hindi, & Kannada Book Written by Mimamsa Vidvan Shri Vasudev Paranjape Mysore, Published by : **Bharathi Prabhoda Shodha Samstha,** Sonda, Sirasi Tq. Uttar Kannada Dist.
Mob : 94486 01056

First Edition : 2011

Copies : 1000

Paper : 70 GSM Maplitho

© : Vidwan Vasudev Paranjape

Price : Rs. 40/-

DTP & Printing :
Udayaravi Offset Printers
K.M. Puram, Mysore - 4
Ph : 2332971, Mob : 9448382971

ग्रन्थकर्ता

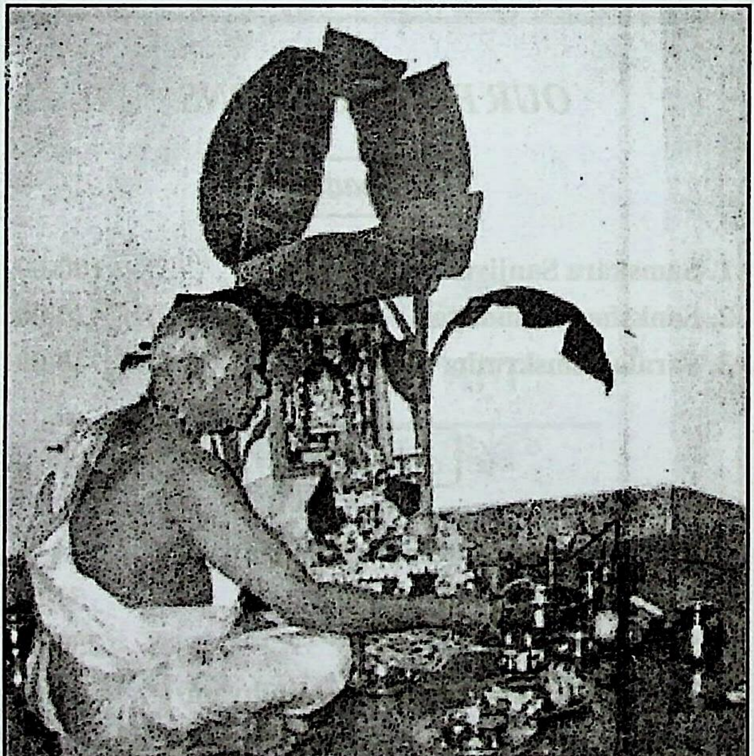

मीमांसाचार्य विद्वान् वासुदेव पराञ्जपे

मैसूर

OUR PUBLICATIONS

Kannada

1. Samskara Sanjivini	100-00
2. Sankshepa Sandhya	20-00
3. Sarala Samskrutha Vyakarana	40-00

Sanskrit

4. Thuriyashrama Grahana Prayoga Yathidharma-Samskarascha	50-00
5. Sroutha Sanjivini - Part I	250-00
6. Sroutha Granthakarthruamaithihyam	500-00
7. Srustiya Rahasya Mattu Panchamahapathakagalu (Samskritha, Hindi, Kannada Languages)	40-00

संस्कृत विभाग

मीमांसाचार्याणां विदुषां वासुदेव रा पराञ्जपे एतेषां
व्यक्ति-परिचयः

1947 तमे क्रिस्ताब्दे कृषियोः श्रीमती/श्री राधा रामचंद्रयोःआत्मजत्वेन लब्धजन्मायंजनः।

ततः प्रभृतिः क्रिस्ताब्दः 1958 पर्यन्तं पित्रोः सकाशात् कालेविहिताज्जात कर्मादि उपनयनान्त-संस्कारान् काले-काले सम्प्राप्य बाल्यशिक्षणेनापि संस्कृतः सन् गुरुकुलं प्राप्तवान् ।

प्रसिध्दे तीर्थक्षेत्रे गोकर्णे परम्परया वेदपारंगताः वेदोपदेशकाः वेदसंरक्षकाः च सन्तः अत्रिवंशोत्पन्नाः जोगळेकरा इति ख्याताः सान्ति। तेषां गुरु-कुले 1964 पर्यन्तं ऋग्वेद दश ग्रन्थाध्ययनं कृतम् । स्वयं अग्निहोत्रिणः यायजूकाश्च ते श्रैतस्मार्त प्रयोगकुशला अपि आसन् गुरूवर्याः । तेषां मागदर्शने एषः तैः सह सर्वत्राहिँडन् श्रैतेकृतभूरि परिश्रमोऽभवत् ।

1964 तः 68 पर्यन्तं श्री श्रृंगगिरि शारदापीठे सद्विद्या संजीविनी पाठशालायां प्रारम्भिक संस्कृत शिक्षणं-काव्यनाटकसाहित्यव्याकरणन्यायादीन् अधीत्य दर्शनशास्त्रस्य अध्ययनार्थं प्रसिद्ध ऐतिहासिक नगरिं महिशूर जनपदं प्राप्तवान् । तत्रत्त्ये सर्वकारीये महाराजसंस्कृतमहाविद्यालये पूर्वोत्तर मीमासाध्ययनं कृतवान्| पर्वमीमांसाध्यापकौ आस्तां चातुरशास्त्र पाण्डिताः ६.श. वरदाचार्यमहोदयाः तथा वि. गणेशभट्टपादाः । उत्तर मीमांसाया अध्यापकाः के. नारायणभदपादाः । 1968 तः74 पर्यन्तमत्र शास्त्रस्याध्ययनं संपन्नम् |

1974 तमे मीमांसाविद्वान् इत्युपाधिना साम्मानितोऽयंजनः कर्नाटक सर्वकारेण | आस्मिन्नेव वर्षे तिरुपतिक्षेत्रस्थ केंद्रीय संस्कृत महाविद्यालयेन सम्प्रचालितायां "अखिल भारतीय वाक्-प्रतियोगितायां भागं गृहीत्वा सर्वप्रथमत्वेन चितोऽयं सर्वप्रावीण्योपाधिना सत्कृतः| उभयत्रापि सुवर्णपदके आलेभे ॥

ततः 1975 तः2005 पर्यन्तं श्रीकान्तविद्यासंस्थायां विविधस्तरे अध्यापनमकुर्वन्- अध्यापनवृत्या आनिवृत्तेः कार्यमकरोत् ||

1975 तः 1988 पर्यन्तम्संस्कृत दिनपत्रिकायाः सुधर्मायाः प्रकाशनकार्ये लब्धावकाशोऽयं ग्रन्थरचना -प्रकाशनकार्येऽपि अनुभवं प्राप्तवान् | 1980-81 तमे शैक्षणिकाब्दे मैसूरू विश्वविद्यालयतः एम्.ए.बि.एड्. इत्युपाधिं लब्धवान्| 1989 तमे अब्दे-निखिल कर्नाटक आर्युर्विद संघद्वारा" संस्कृतप्रचारधुरंधरः" इति प्रशस्तिमलभत्। 1980तमे क्रिस्ताब्दे-दक्षिणभारत हिन्दिप्रचारसभाद्वारा- "राष्ट्रभाषा विशारदः" इति पुरस्कारः प्राप्तः| 1991 तमे वर्षे उज्जयिन्याः नरहरगुरूप्रतिष्ठानतः "श्रौतप्रवीणः" इति प्रशस्तिः प्राप्ता । 2004 तमे अब्दे केरल प्रान्तीय त्रीशूरू जनपदे प्रचलिते साग्निचित् सर्वपृष्ठाप्तोर्यामयागे " श्रौती"ति उपाधिभागभवत् |2006 तमे वर्षे कुरूक्षेत्रे "मीमांसाचार्यः" इति उपाधिना सत्कृतोऽयंजनः |

1985 तः संस्कृतभाषा प्रचार कार्ये प्रवृत्तोऽयं प्रथमतः स्वगृहजनान् पत्नीपुत्रादीन् एव संस्कृतं पाठयित्वा संस्कृतभाषायां निरर्गलतया संभाषण चतुरानकरात् । तथा अन्यान्य संस्थाद्वारा प्रचाल्यमानासु परीक्षासु आबालवृध्दान् स्त्रीपुरूष साधारण्येन संस्कृत-साहित्य-व्याकरणालंकारादीन् बोधयन् संस्कृतभाषा प्रचारकार्ये तत्परोऽभवत्| "अक्षरं" संस्थाद्वारा प्रक्रान्ते संस्कृत भाषा प्राचारकार्ये आत्मानं सहभागिनं कृत्वा नैकानि "संस्कृत सम्भाषण शिबिराणी" प्रकल्प्य सहस्राधिकान् जनान् संभाण-शीलान् अकरोत्|

वृत्तौसंस्कृतोपाध्यायस्सन् प्रवृत्तौ दर्शन-शास्त्राणि पाठितानि । ग्रन्थरचना प्राकाशनकार्याण्यपि साधितानि । "पूर्वोत्तरमीमांसे बौध्द-जैन, आर्हतादीनि दर्शन-शास्त्राणि पाठितानि । अद्ययावत् विंशत्यधिकाः छात्राः भारतस्य विभिन्न भागतः अत्र आगत्य समग्रं मीमांसागर्शनं पठित्वा स्वप्रांते पाठशालां संस्थाप्य पाठयन्तः सन्ति| केचन अन्यत्रापि विद्यालये तन्त्रज्ञानं (इंजिनियर शिक्षणं) अपि बोधयन्तः सन्ति |

2005 तः वृत्तितः निवृत्तेरनन्तरं स्वगृहेएव- "सञ्जीविनी गुरुकुलम्" संस्थाप्य 'दर्शन शास्त्राणि' वेदाः पदपाठः श्रौतस्मार्त प्रयोगपाठाश्च निष्षुल्कं पाठयन् कालं यापयन् वर्तते |

"सरलसंस्कृतव्याकरणम्" "संस्कारसञ्जीविनी" "संक्षिप्तसन्ध्या" इति ग्रन्थाः स्वतन्त्ररूपेण कन्नड भाषया आरचय्य प्रकाशिताः | "श्रौतसञ्जीविनी" इति सर्वप्रकृतिभूतः श्रौत प्रयोगग्रन्थः संपाद्य प्रकाशितः || वर्णाश्रम धर्मानुगुणं "तुरीयाश्रमग्रहणप्रयोगः संन्यासाश्रमधर्मः इति गन्थं सम्पाद्य प्रकाशित्तः | अन्तिमौ व्दौ ग्रन्थौ संस्कृत-भाषायां देवनागरिलिप्यां स्तः | इदानीं सृष्टेःरहस्यं तथा पंचमहापातकानि प्रकाशयन् अस्ति

2001 तमे आरब्धे चतुर्वेद कन्नड भाषानुवाद कार्ये स्वात्मानं विधय "श्रीमभ्दिः दयानन्दसरस्वती महाभागैः" कृतस्य संस्कृत-भाष्यस्य कन्नडानुवादं सम्प्रति कुर्वन् तेन सह दर्शन-वेद-पाठनं, ग्रन्थप्रकानकार्यमपि अनुवर्त्तते ||

अद्यतनपर्यन्तं अनेन पञ्चाशदधिक सोमयागाः याजिताः | स्वगुरूणां वे। ब्रह्मश्री दिनकर जेगळेकर तथा बे.ब्र.श्री केशव जोगळेकर महोदयानां मार्गदर्शने सप्त, " चयनपूर्वकाप्तोर्याम यागाः, षड्वारं "महाव्रतयागाः" व्दौ वाजपेयौ, एकवारं व्दादशाहः तथा अन्ये व्दिरात्रप्रभृति द्वादशाहान्ताः अहीनक्रतवाः सोमयागाः ज्योतिष्ठोमविकृतयः याजिताः||

स्वनिवृत्यनंत्तरं स्वगृहे गृह्यानिं संस्थाप्य सायंप्रतरोपासनहोमौ-सप्त पाकयज्ञाः काले-काले कुर्वन् वेद दर्शनादीन् अध्यापयन् अस्ति ||

*****

प्रास्ताविकम्

अद्यत्वे जीविनः सर्वे नानाविधान् क्लेशान् स्वजीवने अनुभवन्तः सन्ति। प्रकृतिरपि सकाले स्वकार्यं न करोति। यदा कदावा वर्षति, अन्यदा तपति, कदाचिद् एव शीता भवति। किमिदं वैचित्र्यम् ? किमर्थम् ? मम बाल्यं प्रति गतं मनः। तदा एवं नासीत्। वर्षा ग्रीष्मान्ते उपक्रम्य शरदागमन पर्यन्तं सम्यगेव भवति स्म। निदाघे आतपोऽपि। हेमन्तशिशिरयोः शीतमपि। तदा तु कम्बलद्वयमपेक्षते स्म शीतबाधानिवारणाय शरीर सरंक्षणाय। किमर्थं वैपरीत्यमिदानीम् ? बहुधा सर्वेऽपि एवमेव चिन्तयन्तीति भावये। अस्य उत्तरं नास्तिवा ? उत्तर रहित प्रश्ना अपि सन्ति वा ?

प्रत्यक्षेणानुमित्यावा यस्तूपायो नावबुध्यते।
एतं विन्दन्ति वेदेन तस्माद्वेदस्य वेदता॥

वेदप्रतिपादित सृष्टिविषयकभागो द्रष्टव्यः इति तान् ग्रन्थान् अपश्यम्। तस्यसाररूपोऽयं प्रबन्धः।

मया संस्कृतभाषयालिखितं प्रबन्धमिमम् -अस्मत् छात्रः वेदाकरः हिन्दीभाषया परिवर्तनं कृतवान्। मम गृहिणी शशिरेखा कन्नडभाषया परिवर्तनं कृतवती। उदयरवी मुद्रणालयस्य स्वामी श्री ब्रह्मण्य कृष्णमूर्तिनौ अक्षर संयोजनं मुद्रणं च कृतवान्, तेभ्यः सर्वेभ्यः कृतज्ञतां व्याहरामि॥

लेखक
मीमासाचार्यः विद्वान् वासुदेव पराञ्जपे
सञ्जीविनी गुरुकुलम्
गृ स 745, 4 मेन 24 क्रास्
विद्यारण्यपुरम् मैसूर, पिन, - 570 008
दूरभाषः : 0821-2483154
चलदूरभाषः : 094486 01056

सृष्टेः रहस्यम्, तथा पञ्चमहापातकानि

"नासदासी न्नोसदासीत्तदानीम्" "सृष्टेः पूर्वावस्था" ऋग्वेदे दशमे मण्डले 129 तमे सूक्ते वर्णितमस्ति| सृष्टेः पूर्वं सत् पदार्थःअसत् पदार्थः वा किमपि नासीत् | शुध्दः चैतन्य एव आसीत्| तस्य इच्छा अभवत् "बहुस्यां प्रजायेय" इति "सतपोऽतप्यत, स तपस्तप्त्वा इदं सर्वमसृजत, यदिदं क्ञ्चि" एवं वेदोवनिषत्सु सृष्टेः कथनपराः बह्वयः आख्यायिकाः विद्यन्ते ||

सृष्टिक्रिया द्विरूपा "संम्भूतिं च, विनाशंच || उत्पत्तिः, विनाशः तयोर्मध्यावस्था एव स्थितिः" गणपत्यथर्व शीर्षे भगवतः स्वरूपं वर्णितं "त्वमवस्थात्रयातीतः" इति ||बहुधा वाक्यमिदं सर्वैरवगतमस्ति | उत्पत्ति विनाशरूपा क्रिया निरन्तरं प्रवर्तते | यावदुत्पूत्तिः तावाद्विना-शोऽपि भवितव्यम् | महदाकाशे लम्बमाना पृथिवी समभारेण स्वस्थाने तिष्ठति | अन्यतरस्य न्यूनाधिक्ये सति अतिभारेण अधोगच्छेत् न्यूनभारेण उपरि गच्छेत् | स्वस्थानाच्च्युता स्यात् | यदा एतादृशी स्थितिः स्यात् तदा सा भूमाता प्रकृतिविकोपादिना स्वस्थितिमुपैति | एवम् उत्पत्ति विनाशरूपा निरन्तरा समानरूपा भवेदेव ||

आदौ हिरण्यगर्भप्रजापतेः सृष्टिः अभबत् | "हिरण्यगर्भस्समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत्" तादृशस्य महापुरूषस्य वर्णना दरीदृश्यते - हिरण्यगर्भसूक्त पुरूष सूक्तादिषु | तस्य मानसपुत्री सरस्वती, सृष्टिकार्ये तस्य सह धर्मिणी अपि | तौ मिथुनौ भूत्वा सृष्टिकार्य मुपाक्रमताम् । द्वन्द्वं वै मिथुनं मिथुनात्प्रजाः प्रजायन्ते" द्वयोस्संयोगेनैव तृतीयस्य उत्त्पत्तिः | ततः सृष्टेः आरम्भः | पञ्च तन्मात्राणि, ततः महाभूतानि | "आत्मन आकाशः सम्भूतः |आकाशाव्दायुः | वायोरग्निः | अग्नेरापः | अद्भ्यः पृथिवी || ततः जीवराशयः । ते च जीवराशयः पञ्चमहाभूतानि आश्रित्योत्पद्यन्ते, तिष्ठन्ति, म्रियन्ते च | आकाशे तिष्ठन्ति | वायुना श्वसन्ति | अग्निना (तेजसा) चैतन्यमाप्नुवन्ति| अद्भ्यःरसमाप्नुवन्ति| पृथिव्या आहारः| तत्रैबोत्पद्यन्ते विनश्यन्ति च

ते च जीविनः अपरिमिताः नाना रूपाः | एतेषां जीवराशिनां सर्जनं सृष्टिक्रियायाः नैरन्तर्यरक्षणार्थम् ये च जीविनः शरीरं प्राप्य उत्पत्ति स्थाने

एव स्थित्वा पञ्चभ्यः भूतेभ्यः सत्वं संगृह्य उपचयं प्राप्य स्वसन्ततिं सृष्ट्वा निस्सत्वाः सन्तः विनष्यन्ति ते स्थावराः। तरु-लता-गुल्मादयः।

ये जीविनः स्थानात् स्थानं परिचरन्तः जीवन्ति ते चरजीविनः जंगमाः। तेषु बहुविधा भवन्ति। द्विपाज्ञीविनः चतुष्पाज्ञीविनः, जलचराः, स्थलचराः, विहंगमाः, सरीसृपाः, अण्डजाः स्वेदजाः क्रिमिकीटादयः, एवमेतेषामावलिः वर्धतेतराम्। एते सर्वे जीविनः देशाद्देशं भ्रमन्तः आकाशे डयन्तः जले प्लवमानाः सन्तः पञ्चमहाभूतात् सम्प्राप्यसत्वम्, उपचयमान्पुवन्ति। स्वस्व परिमितकालेषु एव स्वसन्तानान्युत्पाद्य सृप्टेः कार्ये सृष्टिकर्तुः साहाय्यं कृत्वा विनश्यन्ति। बहुधा सृप्टेः विरूध्दं नाचरन्ति। स्वस्य शरीरबलवर्धनं, स्वसान्तत्यवर्धनं, स्वस्य, स्वसन्ततेः च संरक्षणार्थं यावच्च ज्ञानमपेक्षते तावदेव तेषां ज्ञानम्।

तथाहि-द्विपाञ्जिविनां विशेषज्ञानसंयोगः विहितः अस्ति। अल्पेवयसि यत्किंचित् ज्ञानं सम्प्राप्य विशेष ज्ञानाय गुरूकुलं गत्वा अध्ययनं कर्तव्यम्॥ अल्पेवयसि बाल्ये यत्ज्ञानं तत् मातापित्रोराश्रये कौमारावस्थायां यत् ज्ञानं तत् विद्यालचस्य गुरूकुलस्याश्रये नाम परावलम्बि जीवनम् द्रव्यार्जनजृत्तिः निषिध्दा अस्ति। एतदेव "ब्रह्मचर्याश्रमम्"विद्यार्जनकालः द्वपाञ्जिविनां सर्वसाधारणकालः। अस्मिन् काले अर्जिता विद्या, ज्ञानाय दानाय, रक्षणाय च। स्वाभिरुच्यनुगुणं विद्यार्जनं कर्तव्यम्-यथा-गणितशास्त्रं, समाजशास्त्रं, न्यायशास्त्रं, राज्यशास्त्रं, वैद्यशास्त्रं, तन्त्रशास्त्रं, कर्मकाण्डज्ञानाकाण्डादयः एवं बहुविधानि शास्त्राणि भवन्ति। विद्यार्जनानंतरं अनुरूपां कन्यां अनुरूपं पतिं वा (विद्यया-विवेकेन च अनुरूपता) चित्वा " गृहस्थाश्रमम्" य्यौवनावस्थायां स्वीकर्तव्यम्॥ अधीतविद्यानुगुणं वृत्तिम् अवलम्ब्य द्रव्यांर्जनं कृत्वा पुरूषार्थं साधनीयम्। स च पुरूपार्थः-"धर्म, अर्थ काम, मोक्षरूपः चतुर्विधः" अर्थकामौ धर्माविरोधौ स्यातां, तर्हि परमपुरूषार्थः मोक्षः स्वयं सिध्यति। भगवता गीताशास्त्रे वेदोपनिषत्सु च चातुर्वण्यं गुणकर्मानुसारतः प्रतिपादितोऽस्ति ब्राह्मण क्षत्रिय-वैश्य शूद्र रूपेण। न तु जन्मना॥ एवं स्व-वृत्या यौवनावस्थायां सुखभोगादीन् अनुभूय वृध्दावस्थायाम् "वानप्रस्थाश्रमम्" स्वीकृत्य कालेन च भोगान् दूरीकृत्य, अन्ते " सन्यासाश्रमम्" स्वीकर्तव्यम्। तत्र ज्ञानैक चिन्तनम्। एष एव मार्गः मुक्ति साधकोपायः। योगेन तनुत्यागः। एवं जीवनाय हि आश्रमधर्मः।

वृत्यर्थं च वर्णधर्मः पुरूषस्य अवस्थात्रंयं प्रकृतौ विहितमस्ति द्विपाज्ञीविनाम् ॥

एते मानवाः वुध्दि जीविनः । तेषां ज्ञानार्जनाय सर्वसाधारण्येन" ब्रह्मचर्याश्रमम्" प्रकल्पितमस्ति। अध्ययन काले उदर भरणार्थं मातापित्रोः अथवा गरुकुलस्याश्रयणं कर्तव्यम्। भिक्षाटनमपि विहितमस्ति ब्रह्मचयार्श्रम ग्रहणवेलायामेव। स्वस्वअध्ययनस्य विषयानुगुणं समवस्त्रमपि सूचितमस्ति । जीवनोपयोगीनि शास्त्राणि अध्ययनंकृत्वा अध्ययनव्रतं समाप्य स्नातकः सन् द्वितीयाश्रमं "गार्हस्थ्यम्" स्वीकर्तव्यम् ॥

गृहस्थधर्म :

सर्वसाधारण्येन विहितः अस्ति यत् सृष्टिकार्ये सहयोगदानं वंशवर्धनं, ज्ञानवर्धनं, स्वधर्मवधनं च। पाणिग्रहण वेलायां प्रतिज्ञा वाक्यमेवम् अस्ति "धर्म प्रजोत्पादनार्थमिमां कन्यां तुभ्यमहं संप्रददे" विवाह होमादारभ्य तमन्गिधारणंकृत्वा सायं-प्रातः औपासनहोमौ कर्तव्यौ । काले-काले पञ्च महायज्ञाः, सप्तपाकयज्ञाश्च कर्तव्याः। पश्चात् वृत्त्यनुगुणं विशेषधर्माचरणं कुर्यात् ॥

1. ब्राह्मणधर्मः :

गुणत्रयेषु सत्वगुणमेव प्रधानरूपेण आश्रित्य अध्ययन-अध्यापन, यजन-याजन, दान प्रतिग्रहरूपषट् कर्माणि कुर्वन् अध्यापन-याजन-प्रतिग्रहेण" द्रव्यार्जनं कृंत्वा जीवनं, निर्वहणीयम् ।आपत्काले अन्यावृत्तिरपि आश्रीयेत् ।

2. क्षत्रियधर्म :

रजोगुणमेवप्रधानरूपेणाश्रित्य अध्ययनयजन-दानरूपाणि कर्माणि कुर्वन्-शासन, संरक्षण-'कर' ग्रहणादिना द्रव्यार्जनं करणीयम्॥ आपत्कालीनाऽन्यावृत्तिरपि स्यात्

3. वैश्यधर्म :

रज-तमोगुणौ प्राधान्येन स्वीकृत्य अध्ययन -यजन-दानरूपाणि च कर्माणि कुर्वन् वाणिज्यवृत्त्या कृषिकर्मणा च द्रव्यार्जनं कर्तव्यम्"

4. शूद्रधर्मः :

गुण त्रयाश्रितानां स्वकर्मनिरतानां त्रैवर्णिकानां सेवाकर्म शूद्रस्य धर्मः। सेवावृत्त्या तेन द्रव्यार्जनं कर्तव्यम्॥ एवं गुणकर्म स्वभावेन चातुर्वर्ण्यं सृष्टमस्ति ॥

जन्मनः तु सर्वे मानवा एव, तदा वर्णधर्मः कस्यापि नास्ति | अध्ययनानन्तरं वृत्त्यनुगुणं वर्णव्यवस्था | सा व्यवस्था वेदोपनिषत्सु भगवद्गीतायां च बहुधा प्रतिपादिता अस्ति ॥ अतः विद्याभ्यासोत्तरं गृहस्थाश्रमे यादृशवृत्या जीवनमारभते तदा धर्मार्थकाममोक्षसाधनाय, नाम पुरूषार्थ साधनाय हि वर्णधर्मः आश्रयणीयः| स्वे स्वे कर्माणि इच्छाशक्तिं ज्ञानशक्तिं क्रियाशक्तिं च वर्धयन्तः परमपुरूषार्थं साधनीयम् | अत एवोक्तम् | स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥ धर्माय, यशसेऽर्थाय, कामाय स्वजनाय च | पञ्चधा विभजन् वित्तम् इहामुत्रच मोदते" इति। यदि स्वधर्मेणार्जितं द्रव्यं उपर्युक्तरीत्या पञ्जाधा विभागं कृत्वा अर्थकामौ साधयन्ति तदा परम पुरूषार्थः स्वयं सिध्यति ॥

अधुना तु सर्वे जन्मना जातिमवलम्ब्य जीवननिर्वहणाय यत्किंचिद् वृत्तिमाश्रयन्ति | अधीता विद्या अन्या एव । वृत्त्यवलम्बनम् अन्यया विद्यया एव | अंत एव अद्यतन काले, स्ववृत्यर्थं प्रशिक्षणं सुतरामपेक्षते | अध्ययन काले अधीताविद्या निप्रयोजिका भवति ॥ कालेन धर्मह्रासः समभवत् ॥ तस्मात् भगवत्पादैः शंकराचार्यैः-धर्मप्रतिष्ठापनाय प्रचाराय च " चतुराम्नायपीठं स्थापयित्वा धर्मप्रचारार्थम् आर्चार्याणामपि नियोजनकरणमापतितम् ॥

वानप्रस्थाश्रमम्-तृतीयाश्रमम् :

आश्रममप्येतत् त्रिवर्णसाधारणमस्ति॥ संसारव्यामोहं परित्यज्य पत्नीपुत्रादिभ्यः समाजतोऽपि दूरं गत्वा वनपरिसरे निवासः "वानप्रस्थाश्रमम्" भवति ॥ अत्र हेतुद्वयम्-प्रथमो हेतुः स्वपुत्राणां स्वतन्त्रविचारशक्तिवर्धनम् ॥ यावज्ज्येष्ठानां सन्निधिः तावत्ते संसार निर्बहणे समस्यापरिहारे च स्वातन्त्रेण विचारं न कुर्वन्ति, ज्येष्ठान् पुनः पुनः पृच्छन्ति | यदि ज्येष्ठा न भवेयुः समीपे, तदा स्वयमेव परीहारोपायान् अन्विषन्ति| अपरो हेतुरस्ति स्वस्य ज्ञानेद्रियाणां परिपक्वता-कर्मेद्रियाणां नियन्त्रणम् । तथाहि स्ववर्णानुगुणं विहितकर्मणां-पञ्च महायज्ञानां पाकयज्ञानां सप्तसोमसंस्था सप्तहविः संस्थारूपकर्मणां च काले काले अनुष्ठाय इन्द्रियाणां नियन्त्रणं कृत्वा जितेन्द्रियत्वं साधनीयम् | ब्रह्मज्ञाने आहतमतिः निष्काम कर्म सेवमम् ॥ आरण्यधान्यफलादिना जिविका निर्वहणीया, तस्मिन् काले ॥

सन्यासाश्रमम्, तुरीयाश्रमम् :

वानप्रस्थे शरीरेन्द्रियमनसां नियन्त्रणं साधयित्वा ब्रह्मज्ञानस्य अवाप्तये तुरीयाश्रमं सन्यासं स्वीकर्तव्यम् | सन्यासाश्रमधर्मनियमविषयार्थं मया लिखित-तुरीयाश्रमग्रहणप्रयोगो द्रष्टव्यः |

पूर्वेण आश्रमत्रयेण आत्मनः शरीरं पावयित्वा, वा, पूर्वजन्म संस्कार वशात् "यदहः विरहेत् तदहः प्रव्रजेत्" इति वचनात् बाल्यात् वा, अन्यतमात् आश्रमात् वा, सन्यासाश्रमस्वीकरणं साध्यमस्ति | सर्वकर्माणि सन्यस्य, ज्ञानैकचित्तस्सन् ब्रह्ममनोभूयात् | भिक्षाटनेन परिव्रजन् यावच्छरीरं जीवेत् | समाधिस्थितौ शरीरं त्यजेत् | मूर्ध्नि विदार्य प्राणाः निर्गच्छेयुः।स आत्मा परब्रह्मणि विलीनो भवति, स एव परमपुरुषार्थो मोक्षः एवं सृष्टिनियममनुसर्तव्यं भवति द्विपाज्जीविभिः।इदमेव रहस्यं सृष्टेः ||

महापातकानि :

स्वस्व वर्णाश्रमधर्मं त्यक्त्वा गमनमेव महापातको भवति | अत एवोक्तं "स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः" इति स्वधर्मात् पतनं पातकम् ।। तानि पञ्चविधानि भवन्ति, अतः तानि पञ्चमहापातकानि इति कीर्तितानि

1. ब्रह्मचर्याश्रमे :

स्वधर्म विरोधेन विद्याग्रहणं, नाम गुरं हुं कृत्य, तुं कृत्य प्रलोभनेन, अन्यमार्गेण वा, स्वयम् अविद्यस्सन् विद्वानिति उपांधि प्रापणं विद्यापराधः ||

दारग्रहणात् प्रगेव देहेद्रियभोगलिप्सया कृत्रिम मैथुने प्रवृत्तिः स्त्रीसंगो वा ब्रह्मचर्यात् पतनात्मकोऽपराधः ||

मनसः चाञ्चल्येन दुर्व्यसनेषु आहतमतिः मद्यपानादि मादक द्रव्यसेवनं, कारणमन्तरेण सहाध्यायिनां हिंसनम् एवं कुत्सितकर्मकरणं, चिन्तनं वा, अन्तःकरणापराधः| एवं रीत्या प्रथमे वयसि पातकं कर्म करणं प्रथमसोपानं पञ्चमहापातकेषु ||

2. गृहस्थाश्रमे :

स्वधर्मत्वेन विहितानां पञ्चमहायज्ञानां परित्यागः सन्ध्यावन्दनमपि न कुर्वन्ति, कुर्वन्ति चेदपि काले न कुर्वन्ति, प्रातरुत्थानादुपक्रम्य आस्वापं यथारुचि कर्म कुर्वन्ति ।। कालविषये महतोऽनादरः | अत्याशया गृहाराम सुखभोगद्रव्यार्जनाय स्वाश्रमविहित मार्गं परित्यज्य अन्यधर्माश्रयणं, तत्रापि

न्याय्यमार्गं परित्यज्य कुत्सितमार्गाश्रयणं, स्व जीवनायापेक्षितस्य द्रव्यस्यार्जितव्ये अतिरिच्यार्जयन्ति जनाः ।पञ्चभूतानां सृष्टिः अस्मदर्थमेवेति भावयन्तः अन्यजीविनां जीवनाधारभूतां वनभूमिं कृषिभूमिं च आक्रामन्ति तेषां जीवनविघातकाः भवन्ति । आक्रान्तप्रदेशान् यथारुचि उपयोगं कुर्वन्तः पर्यावरणदूषका भवन्ति। "ये रक्षकास्ते एवाद्य भक्षकाः संवृत्ताः"॥ स्वसान्तत्य वर्धनक्रियां नियन्त्रयन्ति, किन्तु स्वभोगलिप्सां न नियन्त्रयन्ति । स्वदारायां अकाले गमनं अन्यदारायां वा कन्यायां वा तादृशीं क्रियां कृत्वा परितुष्यन्ति । मध्यपानादि दुर्व्यसनादीन् न त्यजन्ति । स्वधर्मविपरीतं, सृष्टि धर्मविपरीमेवाचरन्ति ॥ सर्वं विपरीतम्, विपरीतो धनराशिः विपरीतो भूप्रदेशः विपरीतो भोगः ।अर्थकामौ धर्माऽविरोधौ भवितव्यौ, धर्मविरोधौ भवतः ।अपराधपरम्परा वर्धतेतराम् । एतानिसर्वाणि कर्माणि पातकानि सतः । पञ्चमहापातकस्य द्वितीयं सोपानम् ॥

3. वानप्रस्थाश्रमे :

त्यक्त्वाकर्मफलासंगं-कर्मफले आसंगं नाम अपेक्षां त्यक्त्वा विहित कर्मणां काले-काले च कुर्वन् इन्द्रियाणां नियन्त्रणं कर्तव्यम्। किन्तु अधिकारदाहो न निवर्तत एव । स्वसन्ताने यूनि स्वाधिकारे अर्पितव्ये, स्वयमेव अधिकारे अनुवर्तनमिच्छति । समाजतः दूरे वनप्रदेशे स्थातव्ये समाजे एव गृहे नगरे तिष्ठन् अधिकारं चालयति । भोगलिप्सा न निवर्तेते, वर्धतेतराम् । विहित कर्म न करोत्येव अपितु काम्ये कर्मणि अहितमनो भवति । इन्द्रियाणामुपरि विजयसाधनं सुतरां नास्ति । अपितु स्वेच्छनुसारं इंद्रियभोगाननुभवति । पातकमार्गान् अधिकाधिकाननुसरन् ऊर्ध्वगतिं विहाय, पतत्येवाधः एतत् पञ्चमहापातकस्य तृतीयं सोपानम् ॥

4. सन्यासाश्रमे :

एषणा त्रये त्यक्तव्ये, न त्यजति । त्यक्तं, मयात्यक्तमस्ति सर्वमिति कथयन् अत्याशां करोति । बाल्ये वा यौवने वा सन्यासाश्रमं स्वीकृतमस्ति चेत् यतिभूषणेन सन् गृहस्थचर्यां चरति, अथवा त्याक्त्वा वा सन्यासत्वं गृहस्थ एव भवति । भैक्षचर्या तु दूरापास्ता । परिव्राट्त्वन्तु मनसि अपि न चिन्तयति । गमनागमनाय सुखादिपरिपूर्णवाहनमेवेच्छति ॥ एतत् चतुर्थं सोपानं महापातकस्य ॥

एतादृशधर्मभ्रष्टता निवारणायैव आद्यशंकराचार्यैः, तत्र - तत्र चतुराम्नाय पीठानि स्थापितानि सन्ति । आचार्यणाम् अनुयायिनः अद्यत्वे बहुत्र धर्म पीठानि संस्थाप्य वेदधर्मप्रचारकार्ये निरताः सन्ति । अन्याश्च धर्मसंस्था धर्म प्रचार कार्ये निरता दरीहश्यन्ते सर्वत्र ॥

तथापि विश्वस्मिन् अधर्मः नरीनर्त्ति । धर्माधर्मयोः समतोलनं यदाघटते तदा प्रकृतिविकोपेन, -यथा -भूकंपनं अतिवृष्टिः, जलप्रवाहः, अनावृष्टिः दावाग्निः इत्यादिना प्रकृतिरेव स्वस्य असमतां नियन्त्रयति ॥ अधर्मेणैव सृष्टेः एतादृशी दुरवस्था आपतिता ॥

अन्तिमं सोपानमस्ति आत्महननं पञ्चमम् ॥ शरीरं रोगादिना वार्धक्येन वा जीर्णतां याति तदा प्राणाः शरीरात् स्वयं यान्ति ॥ बलात् तस्य शरीरतः निश्कासनं यत् "आत्महत्या" इति नाम ॥ यदा मानवः स्वस्य इच्छापूरणे अशक्ता भवन्ति तदा हताशास्सन्तः आत्महनने प्रवर्तन्ते ॥ प्रकृति विधानं परित्यज्य बलात् प्राणान् शरीतः बहिः निष्कासयन्ति कृत्रिमेन विधानेन ॥ एतदपि प्रकृतिविरूध्दं कर्म पञ्चमं महापातकम् ॥

एवं सृष्टेः नियमोल्लघनं सृष्टेः विरूध्दाचरणं पंचमहापातकानि भवन्ति । उपपातकानां संख्या तु अपरिमिता वर्तन्ते ॥ कानिचन उपपातकानि जीवनावश्यकानि, तानि अनिवार्यतया कर्तव्यत्वेन विहितानि यथा - कृष्यर्थं वा गृहनिर्माणार्थं वा भूमेः विदारणम् । यथा च शरीरोपचयाय आहारर्थं अन्य जीविनां हिंसनं, ओषधि वनस्पतीनां त्रोटनं, स्वजीवनविघातकानां जीवजन्तूनां प्रणिनां, मनुष्याणं, हननम् ॥

अत एवोक्तम् आचार्यैः शंकरभगवत्पादैः मानसपूजायाम् -

करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा
श्रवणनयनजं वा, मानसं वापराधम् ॥
विहितम् अविहितं वा सर्वमेतत् क्षमस्व
जय जय करुणाब्धे ! श्रीमहादेव !! शम्भो !!! ॥

अत एवाचार्यभगवत्पादैः आम्नायपीठानि स्थापितानि, पीठाधिपतित्वेन कर्मफलाऽसंगीनां यतिवरेण्यानामेव नियोजनं कृतमस्ति धर्मप्रतिष्ठापनाय, अधर्म निरासाय च ॥ अन्यानि च उपपीठानि सन्ति बहूनि तत्र-तत्र ॥

सर्वत्र पीठाधिपाः यतिवरेण्या एव ॥ ते सर्वे तपस्तप्यन्ति धर्मोज्जीवनाय, अधर्म विनाशाय, लोककल्याणाय च ॥ प्रपंचस्य जनसागरे एषो यत्नः प्रवाहे वालुकामुष्टिरिवास्ति । अन्याश्च धर्मसंस्थाः उद्गताः सन्ति धर्मप्रचार व्याजेन ॥ स्वात्मानं आस्तिकं मन्याः सर्वे मानवाः एतैः पीठाधिपैः सह योगं दद्युः "मुष्टिवालुका पर्वतायते" नात्र संशयः ॥ आस्तिका जनाः पञ्चमहायज्ञान् मा कुर्युः, किन्तु सायं प्रातः च सकाले संध्यां अवश्यम् आचरेयुः । शतसंख्याकं वा गायत्रीजपं (तपः) कुर्युरिव ॥ तेषां पुत्रपौत्रादयोऽपि अवश्यमनुकुर्युः ॥ स्वयं काले काले कर्म न करोति, अन्येभ्यः कर्तुं वदति, उपदिशति वा तर्हि को वा कुर्यात् ?

स्वयं अल्पारम्भं कुर्यात्, कालेन वर्धते तस्य कर्माचरणे-आस्था । क्रमेण पञ्चमहायज्ञान् कर्तुमारभते, स्व वार्धम्ये वा करोत्येव । गच्छत् पिपीलिका याति योजनानां शतैरपि ॥ वयं धर्मे बध्दादराः उपक्रमं कुर्मः । क्रमशः जनाः अनुकुर्युः ।महाजनो येन गतः स पन्थाः । अद्य परिवर्तन कालोऽस्ति ॥

व्यासोक्तिमत्रं स्मरामः

न जातु कामात् न भयात् न लोभात् धर्मं त्यजेत् जीवितस्यापि हेतोः ॥
धर्मो नित्यः सुखदुःखेत्वनित्ये जीवो नित्यो हेतुरस्य त्वनित्यः ॥

सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वेसन्तु निरामयाः ।
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद्दुःखभाग्भवेत् ॥

*****

हिंन्दि विभाग

OUR PUBLICATIONS

Kannada

1. Samskara Sanjivini	100-00
2. Sankshepa Sandhya	20-00
3. Sarala Samskrutha Vyakarana	40-00

Sanskrit

4. Thuriyashrama Grahana Prayoga Yathidharma-Samskarascha	50-00
5. Sroutha Sanjivini - Part I	250-00
6. Sroutha Granthakarthruamaithihyam	500-00
7. Srustiya Rahasya Mattu Panchamahapathakagalu (Samskritha, Hindi, Kannada Languages)	40-00

। ओ३म् ।

ग्रंथ कर्त्ताका परिचय

मीमांसा आचार्य विद्वान् वासुदेव रामचंद्र परांजपे आपका जन्म 1947 उत्तर कन्नड चिल्हा के स्वादीग्राम मे हुवा | आपके मता -पिता थे श्रीमती राधाबाई और राचन्द्र परांजपे आप कृषक कुंलमे जन्म पायेथे | आप का बाल्य-शिक्षण माता-पिता ओं से ही हुवा काल-काल मे आपका नामकरणादि उपनयनान्त संस्कारोंको माता-पित ओंने विधिवत ही किया है

1958 मे आप विद्याभ्यास के लिए गुरूकुल मे प्राप्तहुये | गोकर्ण क्षेत्र वासि वे.ब्र.श्री पण्डित जोगळेकर इनके "गुरूकुल" मे 1958 से 1965 तक आपका वेदाध्ययन हुवा | वहां आप ऋग्वेदों का दशग्रंथ श्रौतयज्ञ और स्मार्त यज्ञोंका भी अध्ययन किये | आपके गुरु स्वयं अग्निहोत्री श्रैत-स्मार्त यज्ञों के करनेवाले और करानेवाले भी थे | उनके साथ आप भी भागलेते हुए श्रौतस्मार्तयज्ञों का बहुत कुच्छ अनुभव प्राप्त किया |

1965मे संस्कृत अध्ययन के लिए अप श्रंगेरी क्षेत्र गये | बहांके दक्षिणान्मायपीठ मे श्री शंकराचार्यो से स्थापित "सद्विद्या सञ्जीविनी संस्कृत पाठशाला" मे 1968 तक - काव्यनाटक-व्याकरण-न्याय-आदि, संस्कृत का प्रारभिक अध्ययन करके दर्शन शाश्त्र के अध्ययन के लिए ऐतिहासिक नगरी मैसूर गये |

1968 से 1974 तक मैसूर के महाराजा संस्कृत महाविद्यालय मे पूर्वोत्तरमीमांसा दर्शन का अध्ययन किये | साथ -साथ बौध्द-चार्वाक-आर्हत दर्शन तथा धर्मशास्त्र ग्रंथों का भी अध्ययन किये | 1974 मे कर्नाटक सर्कारसे मीमांसा विव्दान् पदवी और सवर्ण पदक प्राप्त हुवा | उसी साल मे तिरूपति 'केंद्रीय संस्कृत विद्यापीठ' से "अखिल भारत संस्कृत वाक् प्रतियोगिता मे आप को प्रथम स्थान प्राप्त होने के नाते सुवर्ण पदक पुरस्कार मिला |

1974 से 2005 तक अप अध्यापन वृत्तिको अपनाया | श्रीकान्त विद्यासंस्था मे 30 वर्षों तक संस्कृत भाषा का अध्यापन किये | सोमयागके निमित्त पूराभारत पर्यटन का योग आपको मिला |

इसी सिलसिले मे संस्कृत प्रचार केलिए बहुत कुच्छ काम किये | पचासों विविध सोमयागोंमें आप भागीथे. . . . . . .

1980-81 मे मैसूर विश्विविद्यालयसे एम्.ए.बि.एड् पदवी भी आपको मिलि है | 1980 तमे "दक्षिणभारत हिन्दी प्रचार सभाद्वारा " राष्ट्रभाषा विशारद" उपाधिसे भूषित हुये | 1989 मे "निखिल कर्नाक आयुर्वेद संध द्वारा आप "संस्कृत प्रचार दुरंधर" और रजतपदक पुरस्कार को अपनाया | 1991 मे मध्यप्रदेश उज्ञयिनी के नरहरगुरुसेवाप्रतीष्ठान से सत्कार और श्रौतविद्याप्रवीण पुरस्कार आपको मिलि |

2004 तमे केरलराज्य के त्रिश्शूरू जनपदे कियागया सोम याग सानिचित्सर्वपृष्ठसर्वस्तोमअप्तोर्याम यागे 'व्रहा'ॠत्विग् कार्य आप से निभाया गया । उस समय आपको "श्रौती" पुरस्कार प्राप्त हुवा 2006 मे कुरूक्षेत्र से - "मीमांसाचार्य" उपाधि प्राप्तहुवा

संस्कृत भाषाप्रचार कार्य को आप पहले अपने धर से ही आरंभ किये | अपनी पत्नी पुत्रादिकोंको ही संस्कृत भाषा पढाकर संस्कृत मे संभाषण समर्थ किये |

तथा अन्यान्य संस्थाद्वारा चलाने वाले सस्कृत परीक्षाओंकेलिए विद्यार्थि योंको पढाकर भोजा करते थे 'अक्षंर' संस्थासे आरंभ किया हुवा भाषांदोलन कार्यमे भागलेकर लग-भग दसवर्षो तक संस्कृत संभाषण शिबिर चलाकर, सरलसंस्कृत परीक्षार्थ छत्रोंको सजाकर, संभाषणसंदेश मासपत्रिका मे लेख लिखकर हजारों लागों कों संसकृत संभाषण करने मे उत्साहित और संभषण समर्थ बनायां |

सुधर्मा संस्कृत दिनपत्रिका मे भी कईवर्ष तक लेखनप्रकाशन' मे आपका सहयोग था |

आप स्वयं भी "संस्कार संजीवीनी, सरल संस्कृतव्याकरणम्, संक्षेप संध्यावन्दनम्, तुरीयाश्रमग्रहण प्रयोग, धार्मिक कृतियों का सम्पादन करके प्रकाशन किये है | "श्रौतसंजीविनी नामका श्रौतयज्ञों का प्रकृतिप्रयोगग्रंथ भी आपसे रचकर प्रकाशित हुआ है |

2001 मे "वेदभाष्य प्रकाशन समिति" द्वारा उपक्रांत. "दयानंद सरतीमहाराजो से लिखाहुवा चारोंवेदो का संस्कृत भाष्य कन्नड भाषामे अनुवाद करके प्रकाशन करनेका महत्तर कार्य मे" ॠग्वेद भाष्यका कन्नडानुवाद करने का दायित्व को आपने स्वीकारकिया | अबतक छः मण्डल तक पूर्ण

अनुवाद -और प्रकाशन हो चुका है | सात वे मण्डल का अनुवाद हो रहा है |

अपने वृतीके साथ मीमांसादर्शन, बौध्द -जैन दर्शन शास्त्रोंको भी आप घरमे ही पढाँकरते हैं | 2005 मे अपने वृत्तिसे निवृत्तीके बाद "संजीविनी गरुकुल को " स्वयं स्थापित करके न्याय -व्याकरण-मीमांसा दर्शनों को तथा वेद, श्रौत-स्मार्त प्रयोगों को भी अभीतक पढारहे है |

1980मे उडुपीजिन्हा कार्कळ जनपद माळाग्राम वासी कृषिकार्य निरत सीता और रामभट्ट दंपतियों की कन्या शशीरेखा से आपका विवाह सम्पन्न हुवा ।उसके साथ "गृहस्थाश्रम" धर्मका आचरण करते हुये आप घरमे गृह्यान्गी को रखकर सप्तपाकयज्ञोकों आप करते रहें है |

गृहकृत्य, गृहस्थधर्मपालन, ग्रन्थलेखन, वेद और दर्शन शास्त्रो का पाठ आज भी चल रहा है | भारत के विभिन्न राज्यों से विद्यार्थि आकर मीमांसा दर्शन आपसे पढते है |उनकी वासा का व्यवस्था भी आप कररहे है | बीसों छात्र इस सुविधाको पाकर पढकर अपने स्थलों को लौटआने के बाद स्वयंभी गुरुकुलोंको स्थापित करके पढारहें है

*****

प्राक्कथन

आजकल सब प्राणी अपने जीवनमे नानाविध क्लोशोंको अनुभव कर रहे हैं | प्रकृति भी सकालमे स्वकार्यको नही करती है | जब कभी वर्षा होती है, अन्यकालमे तपता है, कभी शीत होता है | यह वैचित्र्य कैसे ? किसलिए ? मेरा मन बाल्य समय की ओर गया |उस समय ऐसा नहीं था | वर्षा ग्रीष्मान्तमे प्रारम्भ होकर शरद काल का आगमन पर्यन्त ठीक ही होती थी | निदाघ के समय गरमी और हेमन्तशिशिरोंमे शीत भी | उस समय तो शीत की निवृत्ति केलिए शरीर की रक्षा केलिए दो दो कम्बलों की अपेक्षा होती थी | इस समय यह वैपरीत्य कैसे ? मेरे विचार से तो प्रायः सभी ऐसा ही चिन्तन करते होगें | इस का उत्तर नही है क्या ? समाधान रहित प्रश्न भी है क्या ?

प्रत्यक्षेणानुमित्या वा यस्तूपायो नाव बुध्यते |
एतं विन्दन्ति वेदेन तस्माद्वेदस्य वेदता ||

जिसका जो उपाय प्रत्यक्षरूपसे अथवा अनुमानप्रमाणसे अवबोध नहीं होता | उस को वेदगे ही जानते है | इसलिए ही वेदकी वेदंता है |

वेदप्रतिपादित सृष्टिविषयक भाग को देखना चाहिये, इस विचार से मैंने उन ग्रन्थों को देखा | उसका सांररूपही यह प्रबन्ध है |

मेरे द्वारा संस्कृतभाषामे लिखित इस प्रबन्धको मेरा छात्र वेदाकरने हिन्दी भाषा मे अनुवाद किया है | मेरी गृहिणी शशिरेखा जीने कन्नड भाषामे अनुवाद की है | उदयरवी मुद्रणालय के स्वामी श्री ब्रह्मण्यजी और कृष्णमूर्तिजी ने अक्षर संयोजन तथा मुद्रण किया है | इन सब को मै कृतज्ञता प्रकट करता हूं |

लेखक
मीमांसाचार्य विद्वान् वासुदेव पराञ्जपे
सञ्जीविनी गुरुकुलम्
गृ.सं. 745, 4 मेन, 24 क्रास
विद्यारण्यपुरम, मैसूर, पिन - 570 008
दूरभाषा : 0821- 2483154
चलदूरभाषा : 09448601056

। ओ३म् ।

सृष्टि का रहस्य तथा पञ्चमहापातक

"नासदासीन्नोसदासीत्तदानीम्" सृष्टि की पूर्वावस्था के विषय मे ऋग्वेद दशममंडल 129 वे सूक्त मे वर्णन मिलता है | सृष्टि के पूर्व मे सत् असत् अथवा अन्य पदार्थ कुछ न था | केवल मात्र शुध्द-चौतन्यस्वरूप था | उन की इच्छा हुई कि "बहु स्यां प्रजायेयम् " अर्थात "बहुप्रकार की सृष्टि को उत्पन्न कराऊं" ऐसा | "स तपो तप्यत, तपस्तास्वा इदं सर्वमसृजत, यदिदं किञ्च" और उसने तप किया, तप करके यह जो कुछ भी है उस सब को सृजन किया है । इस प्रकार कि सृष्टि के कथनपरक बहुत सी आख्यायिकायें वेद तथा उनिषदों मे उपलभ्य है |

सृष्टि क्रिया स्वरूप दो प्रकार से है "सम्भूतिं च विनाशंच" उत्पत्ति और विनाश, 'तयोर्मध्यावस्था एव स्थितिः' इन दोनों के बीच का स्वरूप ही स्थिति है | गणपत्यथर्वशीर्ष मे भगवान का स्वरूप इस प्रकार वर्णित है " त्वमवस्था त्रयातीतः" अर्थात तुम्हारी अवस्था इन तीनों से अतीत है | बहुधा यह वाक्य सभी को अवगत है | उत्पत्तिविनाश रूप क्रिया निरन्तर प्रवर्त्तमान है | जितनी उत्पत्ति है उतना ही विनाश होना है | महदाकाश मे लम्बमान पृथिवी समभार से स्वस्थान मे स्थित है | अन्यप्रकारका न्यूनाधिक होनेपर अतिभार से नीचे की ओर जावे |और न्यूनभार होने से ऊपर की ओर जावे | स्वस्थान से च्युत होवे | जब ऐसी स्थिति होवे तब बह भूमाता प्रकृतिविकोपादिसे स्वस्थितिको प्राप्त होती है | इस प्रकार वह उत्पत्तिविनाशरूप क्रिया निरन्तर समानरूप से होती ही है |

प्रथमरूपसे हिरणयगर्भ प्रजापति कि सृष्टि उत्पन्न हुई | हिरण्यगर्भस्समवर्त्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत्" उस महापुरूष का वर्णन हिरण्यगर्भ सूक्त पुरूषसूक्तादियों मे बहुधा देखेने को मिलता है | उसकी मानसपुत्री सरस्वती और सृष्टिकार्यमे उनकी सहधर्मिणी भी है | वे दोनों मिलकर सृष्टिकार्यका उपक्रम किये | " द्वन्द्वं वै मिथुनं मिथुनात् प्रजाः प्रजायन्ते"| दोनोंका संयोग से ही तीसरेकी उत्पत्ति होती है | वही से

सृष्टिका आरम्भ हुआ। पञ्चतन्मात्रायें इन पञ्चतन्मात्राओं से पञ्चमहाभूत उत्पन्न हुये ।।आत्मन आकाशः सम्भूतः । आकाशाद्वायुः । वायोरग्निः । अग्नेरापः। अद्भ्यः पृथिवी"। तथा आत्मा से आकाश, आकाश से वायु, वायु से अग्नि, अग्नि से जल, जल से वृथिवी उत्पन्न हुई । वहां से जीवराशियों कि उत्पत्ति हुयि वे जीवराशियां पञ्चमहाभूतों के आश्रय से उत्पन्न होति है , जीते हैं और नृत्यु को प्रात्प करते है। आकाश मे रहते है। वायुसे श्वास लेते है। अग्नि (तेज) से चैतन्यको प्राप्तकरते है। जलों से रसको। वृथिवी से आहारको। वही उत्पन्न होते है और विनाश को प्राप्त करते है।

जीव अपरिमित (असंख्य) नानारूप है। इन जीवराशियों का सर्जन सृष्टि क्रियाको नैरन्तर्यता की रंक्षा के लिये है। जो प्राणियां शरीरको प्राप्त करके उत्पत्तिस्थानमे ही रहते हुंये पञ्चमहाभूतों से सत्वका संग्रह करके उपचयको प्राप्त होकर स्वसन्तति का सर्जन करते हुये निस्सत्वताको प्राप्त होते हुये विनाष को प्राप्त होते हैं वे स्थावर है। जैसे तरू लता गुल्मादि।

जो प्राणि एक स्थान से स्थानान्तर को विचरणा करते हुये जीते है वे चरजीवि जंगम हैं। उन मे बहुविध प्रकार से है। द्विपाज्ञीवि चतुष्पाज्ञीवि, जलचर, स्थलचर, विहङ्गम, सरीसृप, अणडज स्वेदज, क्रिमि कीटकादि एवं इनकी आवलि (समूह) बढ़ती है। ये सब जीवि एक देशसे दूसरे देश को भ्रमण करते हुये, आकाश मे उढते हुये, जल मे तैरते हुये पञ्चमहाभूतों से सत्वका संग्रह करके उपचय को प्राप्त होते है। स्व स्व परिमितकालमे ही अपने सन्तान को उत्पन्नकरके सृष्टिकार्यमे सृष्टिकर्त्ताका सहयोग करके विनाश होते है । बहुधा सृष्टिके विरूद्ध आचरण नही करते है । स्वशरीरका बलवर्धनकेलिये, अपने सान्तत्यका वर्धनकेलिये तथा उसकी रक्षाकेलिये जितना ज्ञान की आवश्यकता होती है उतना ही उनका ज्ञान है।

तथाहि द्विपाज्ञीवियों केलिये विशेष ज्ञान का संयोग विहित है । अल्पवयस्कमे थोडा कुछ ज्ञानको प्राप्त करके विशेष ज्ञान केलिये गुरुकुल को जाकर अध्ययन करना चाहिये। बाल्यकालमे जो ज्ञान है वह मातापितां से, कौमारावस्था मे जो ज्ञान है वह विद्यालय गुरूकुल का आश्रयसे अर्थात्

परावलम्बिजीवन द्रव्यार्जनवृत्ति निषिद्ध है । यह ही "ब्रह्मचर्याश्रम" विद्यार्जनकाल द्विपाज्ञीवियों का सर्वसाधारण काल है । इसी काल मे अर्जित विद्या ज्ञानकेलिये, दानकेलिये, रक्षाकेलिये ।स्वाभिरुचिके अनुकूल विद्यार्जन को करना चाहिये । जैसे गणितशास्त्र, समाजशास्त्र, न्यायशास्त्र, राज्यशास्त्र, वैद्यशास्त्र, तन्त्रशास्त्र, कर्मकाण्ड, ज्ञानकाण्डादि इस प्रकार बहुविध शास्त्र होते है । विद्यार्जनके पश्चात् अनुरूप कन्याका अनुरूप पतिका (विद्या से विवेकसे अनुरूपता)चयनकरके युवावस्थामे ही गृहस्थाश्रम मे प्रवेशकरना चाहिये । अधीतविद्याके अनुसार वृत्तिका अवलम्बन करके द्रव्यार्जन, करतेहुये पुरूषार्थको साधना चाहिये । और वह पुरुषार्थ धर्म, अर्थ, काम, मोक्षरूप" चतुर्विध हैं। अर्थ काम धर्माविरोधि होवे तो परमपूरुषार्थ मोक्ष स्वयं सिद्ध होता है । वेदो मे उपनिषदोंमे तथा गीता मे चारों वर्णो को गुणकर्मकि अनुसार ही ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य तथा शूद्ररूप से प्रतिपादित है न तु जन्मसे ।इस प्रकार स्वस्ववृत्तिसे धनार्जन करके यौवनावस्थामे सुखभोगोंको भोगकर वृध्दावस्थामे "वानप्रस्थाश्रम मे प्रवेश करके, दारेषण, वित्तेषण और लोकेषणाओं को क्रम से अनुभव करतेहुये अन्तमे संन्यासाश्रम "को स्वीकार करना चाहिये।वहां ज्ञानैकचिन्तन करते रहे । यही मार्ग मुक्तिसाधक उपाय है ।

योगसे ही शरीरका त्याग हो। इस प्रकारके जीवनकेलिए ही आश्रमधर्म है । प्रकृतिमें पुरूषकी वृत्तिकेलिए वर्णधर्म तीनअवस्थायें (कौमार, यौवन, वार्धक्थ) द्विपाज्ञीवियोंका विहित है ।

ये मनुष्य बुध्दिजीवि है । उनके ज्ञानार्जनकेलियेए सर्वसाधारण रूपसे "ब्रह्मचर्याश्रम" प्रकल्पित है। अध्ययनकालमे उदरभरणकेलिए माता-पिताका अथवा गरुकुलका आश्रय लेनाचाहिये । भिक्षाटनभी विहित है, ब्रह्मचर्य व्रतग्रहण समयमेही स्वस्वअध्ययनका विषयानुगुण समवस्त्र भी सूचित कियागया है। विषय के आधारपर ब्राह्म, क्षात्र, वाणिज्य अन्यजीवनोपयोगी शास्त्रों का अध्ययन करके, अध्ययनव्रतको समाप्त करके सस्नातक बन द्वितीयाश्रम "गार्हस्त्य मे प्रवेश करे ।

गृहस्थधर्मः - सृष्टिकार्य मे सहयोगदान, वंशवर्धन, ज्ञानवर्धन, तथा स्वधर्मवर्धन का सर्वसाधारणरूपसे विहित है। पाणिग्रहणके समय कीजानेवाला प्रतिज्ञावाक्य इस प्रकार है "धर्मे च अर्थे च कामे च नातिचरामि" अर्थात धर्मार्थकामों मे मै आपका साथ निभाऊंगा, उनका उल्लंघन कभी नही

करूंगा | कन्यादान मन्त्र यह है " धर्मप्रजोत्पादनार्थमिमां कन्यां तुभ्यमहं सम्प्रददे " इस का अर्थ है धर्मरूपी प्रजाका उत्पादनकेलिये इस कन्याको मै तुम्हारेलिये प्रदानकरता हुं विवाहहोमसे लेकर उस अग्नि को धारणकरके सायं-प्रातः उपासना तथा होमों को करना चाहिये समय समयपर पञ्चमहायज्ञोंको और सप्तपाकयज्ञों को भी करना चाहिये पश्चात् वृत्तिके अनुसार विशेष धर्माचरण करें |

1. ब्राह्मणधर्म :

गुणत्रयमें सत्वगुणका ही प्रधानरूपसे आश्रय करके अध्ययन -अध्यापन, यजन-याजन तथा दानप्रतिग्रहरूपी शट्कर्मोंको करतें हुये " अध्यापन - याजन तथा प्रतिग्रहसे द्रव्यार्जन करतेहुये जीवन का निर्वहण करना चाहिये | आपत्कालमे अन्यवृत्तिका भी अश्रय लेना चाहिये

2. क्षत्रियधर्म :

रजोगुण का ही प्रधानरूपसे आश्रयकरके अध्ययन-यजन-दानरूप कर्मोंको करते हुये "शासन, संरक्षण, करग्रहणदियोंसे द्रव्यार्जनको करना चाहिये | आपत्कालमे अन्य वृत्तिका भी आश्रय लेना चाहिये

3. वैश्यधर्म :

रज और तम गुणोंका प्रधानरूपसे स्वीकार करके अध्ययन-यजन-दानरूप कर्मोंको करते हुये वाणिज्यवृत्ति से और कृषिकर्मसे द्रव्यार्जनको करना चाहिये

4. शूद्रधर्म :

स्व स्व कर्ममे निरत त्रैवर्णिकों का आश्रय करके उनकी सेवा करना शूद्रका धर्म है| सेवावृत्तिसे द्रव्यार्जन करते हुये जीवनका निर्वाह करे| इस प्रकार गुणकर्मस्वभाव से चातुर्वर्ण्य की उत्पत्ति हुई है |

जन्मसे तो सभी मनुष्य है, उस समय वर्णधर्म किसी का नही है अध्ययनानन्तर वृत्तिके अनुसार वर्णव्यवस्था है | वह व्यवस्था वेद तथा उपनिषदोंमे और भगवग्दीता मे भी बहुधा प्रतिपादित है | इसलिये विद्याभ्यास के पश्चात गृहस्थाश्रममे जिसप्रकारकी वृत्तिसे जीवनका आरम्भ कियाजाता है तब धर्मार्थकाममोक्षों को साधन केलिए अर्थात् पुरूषर्थको साधनकेलिए हि वर्णधर्मका आश्रय लेना चाहिये | अपने अपने कर्ममें इच्छाशक्तिको ज्ञानशक्तिको और क्रियाशक्तिको बढातेहुये परमपरुषार्थको साधलेवे | इसलिये ही कहागया है कि " स्वधर्मे निधनंश्रेयः परधर्मो भयावहः |"

अपने धर्म मे यदि मृत्युभी प्राप्त हो जाय तो बह श्रेयस्कर ही होता है, परन्तु धर्मान्तरका अनुष्ठान करना अश्रेयस्कर है | "धर्माय, यशसेऽर्थाय, कामाय, स्वजनाय च | पञ्चधा विभजन् वित्तम् इहामुत्र च मोदते||" इति इस का अर्थ यह है जो धर्मकार्योंमे, यश की प्राप्ति केलिये, अर्थ (धन) वृद्धिकेलिए , सुखभोगकेलिए और स्वजनोंकी रक्षा केलिये धन का विनियोग करता है, वह इस लोकमे और परलोकमे आनंदको प्राप्त करता है | यदि स्वधर्मसे अर्जित धनका उपयुक्त रीतिसे पाञ्चप्रकार विभाग करके अर्थकामों को साधलेते है, तब परमपुरूपार्थ स्वयं सिद्ध होता है |

इस समय तो प्रायः सबलोग जन्मसेही जातिका अवलम्बन करके जीवन का निर्वाह केलिये यथेष्ट वृत्तिका आश्रय लेते है | पढीहुई विद्या अन्य है और वृत्तिका अवलम्वन तो अन्य विद्यासे | इसलिये ही आज के समयमे स्ववृत्तिकेलिये प्रशिक्षणकी अत्यन्त आवश्यकता होती है| अध्ययन कालमे पढीहुई विद्याका निष्प्रयोजन होता है | समयके अनुसार धर्मका ह्रस होता गया है | उसी कारण से भगवत्पाद शङ्कराचार्यकि द्वारा धर्मप्रतिष्ठापनकेलिए और प्रचार केलिए चतुराम्नायपीठका स्थापन करके धर्मप्रचार केलिए आचार्योंको नियुत्ककरना पडा

वानप्रस्थाश्रम् : (तीसरा आश्रम) :

यह आश्रम त्रिवर्णसाधारण है | सांसारिक व्यामोह को छोडकर, पत्नीपुत्रादियोंसे और समाज से भी दूर जाकर वनपरिसर मे निवास करना " वानप्रस्थाश्रम" कहता है | इसमे दो हेतु है | प्रथमहेतु यह है स्वपुत्रोंका स्वतन्त्रविचारशक्तिका वर्धन| जबतक ज्येष्ठोंका सन्निधि है तवतक समाजकार्योंमे तथा पारिवारिककार्योमे स्वतन्त्ररूपसे विचार नहीं करते है, ज्येष्ठोंको वारंवार पूछ्तेरहते है | यदि समीपमे ज्येष्ठ नहो तो, तब स्वयं ही समस्थाओंका परिहार केलिए उपायेंका अन्वेपण करेंगे| दूसरा हेतु यह है -अपने ज्ञानेन्द्रियोंकि परिपक्वता -कर्मेन्द्रियोंका नियन्त्रण| तथाहि स्ववर्णानुगुणविहित पञ्चमहायज्ञ, पाकयज्ञ, सप्तसोमसंस्था और सप्त हविः संस्थारूप कर्मोका समय समयपर अनुष्ठानकरके, इन्द्रियोंको नियन्त्रित करके जितेन्द्रियत्वको साधना है| ब्रह्मज्ञानमे आहतमति निष्काम कर्मोंका सेवनकरे |" आरण्यधान्य फलादिकोंसे उस समय जीविकाका निर्वाह करे।

संन्यासाश्रम् :

(तुरीयाश्रम्) वानप्रस्थमे शरीर -इन्द्रिय -तथा मनका नियन्त्रणको साधकर ब्रह्मज्ञानकी प्राप्ति के लिए तुरीयाश्रम सन्यासका ग्रहण करना चाहिये | सन्यासाश्रम धर्मनियम विपयार्थ मेरे द्वारा लिखित तुरीयाश्रम ग्रहण प्रयोग देखिये ।

पूर्व बतायेगये तीनों आश्रमोंसे अपने शरीरको पवित्र करके पूर्वजन्मोंके संस्कार के कारण "यदहः विरहेत् तदहः प्रव्रजेत्"

इसवचनसे बाल्यकालमे अथवा अन्यतम आश्रमसे सन्यासाश्रमका ग्रहण करना साध्य है| सबकर्मोको त्यागकर, ज्ञानैकचित्तहोकर ब्रह्ममनवाला होवे| भिक्षाटनसे भ्रमणकरते हुये जबतक शरीर है जीवे| समाधिस्थितिमे शरीरको त्यागे| शरीरको त्यागते समय प्राण मूर्धाको विदीर्णकरते हुये निकले | उससे वह आत्मा परब्रह्ममें विलीन होता है, वही परम परुषार्थ मोक्ष है | इस प्रकार द्विपाज्जीवियोंके द्वारा सृष्टिका नियम अनुसर्त्तव्य है |

स्व स्व वर्णाश्रम धर्मको त्यागकर गमनकरनाही महापातक होता है | इसीलिये कहागया है कि "स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः" इति |स्व धर्मसे पतनहोना ही 'पातक' है |वे पाञ्चप्रकारके होते. है, इसलिये वे पञ्चमहापातक है |

1. ब्रह्मचर्याश्रममे :

स्वधर्माविरोधसे विद्याका ग्रहणकरना अर्थात् गुरुको हुं करके, तमं करके, प्रलोभनसे अथवा अन्यमार्गसे स्वयं अविद्वान होकर 'विद्वान्' ऐसा उपाधिको प्राप्त करना विद्यापराध है |

दाराग्रहणसे पहले ही देहेन्द्रियभोगलिप्सासे कृत्रिम मैथुन मे प्रवृत्ति अथवा स्त्रीसंयोग ये ब्रह्मचर्यसे पतनात्मक अपराध है |

मनकी चाञ्चल्यसे दुर्व्यसनोंमे आहतमति होकर मद्यपानादि मादकद्रव्योंका सेवन करना, बिना कारणके सहाध्याचियोंकि हिंसा करना एवं कुत्सितकर्मको करना अथवा चिन्तन करना अन्तःकरणापराध है | इस रीतिसे प्रथम वयस्कमे पातक कर्मको करना पञ्चमहापातकोंमे प्रथमसोपान है |

2. गृहस्थाश्रममे :

स्वधर्मत्वसे विहित पञ्चमहायज्ञोंका परित्याग करना, सन्ध्यावन्दनको भी नही करना, किया तो भी असमयमे करना, प्रातरुत्थानसे उपक्रम करके शयनपर्यन्त यथारुचि कर्मको करते है | यह समयके विषयमे महान अनादर है | अत्याशासे गृहारामसम्बन्धि सुखभोगद्रव्योंका आर्जनकेलिए स्वाश्रमविहितमार्गको छोढकरअन्यधर्मका आश्रय करना, वहां भी न्याय्य मार्गको त्यागकर कुत्सितमार्गका आश्रय करते है | लोग स्वजीवनमे अपेक्षितधनसे भी अत्यधिक धनको आर्जित करते है | पञ्चभूतोंकि सृष्टि अपनेलिये ही है इस भावनासे अन्यजीवियों के जीवनाधारभूत वनभूमिको और कृपिभूमिको आक्रामित करते है | उनलोगोंके जीवनविघातक होते है | आक्रान्तप्रदेशोंको यथारुचि प्रयोग (उपयोग) करते है | पर्यावरणका दूपक बनते है |" ये रक्षकास्त एवाद्य भक्षकाः संवृत्ताः|" जो लोग रक्षक है, वे ही आज भक्षकरूपमे संवृत्त है | स्वसान्तत्यवर्धन क्रियाको नियन्त्रित करते परन्तु स्वभोगलिप्साको नियन्त्रिन नहीं करते | अकाल मे भी स्वदाराका गमन करना, परस्त्री से अथवा कन्यासे उस प्रकार की क्रियाको करके परितुष्ट होते है | मद्यपानादिदुर्व्यसनोंको नहीं त्यागते | स्वधर्मसे विपरीत और सृष्टि धर्मसे भी विपरीत आचरण करते है | विपरीत धनराशि, विपरीत भूप्रदेश, विपरीत भोग सवकुछ विपरीत | अर्थ और काम धर्माविरोधी होनी चाहिये |यदि धर्मविरोधी होवे तो अपराध परम्परा बढे | ये सब कर्म पातक होते हुये पञ्चमहापातकोंमे द्वितीय सोपान है |

3. वानप्रस्थाश्रममें :

"त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गम्" कर्मफल मे आसङ्ग अर्थात अपेक्षाको त्यागकर, विहित कर्मोको समय समयपर करते हुये इन्द्रियोंका नियन्त्रण करना चाहिये । किन्तु अधिकारदाहसे न निवर्त्तित होता है । अपने युवा सन्तानपर स्वाधिकार को स्थापित करने के बजाय स्वयं हि अधिकारका अनुवर्त्तन चाहते है | समाजसे दूर वनप्रदेशमे रहना चाहिये परन्तु ऐसा न करके घरमे नगरमे अर्थात समाजमेही रहकर अधिकारको चलाते है | भोगलिप्सा न निवर्तित होती है | प्रत्युत बढती ही रहती है | विहीत कर्मको तो नही करता है अपितु काम्यकर्ममे आहितमनवाला होता है | इन्द्रियोंके ऊपर विजयसाधन तो बिलकुल नही है, बल्कि स्वेच्छानुसार इन्द्रियभोगोंको भोगते है | अधिकसे अधिक पातकमार्गोका अनुसरण करते

हुये ऊर्ध्वगतिको छोडकर, अधोगतिको प्राप्त करता है। यह पञ्चमहापातकोंमे तीसरा सोपान है।

4. सन्यासाश्रममे :

एषणा त्रयको त्यागना चाहिये, लेकिन नही त्यागता है। मैने त्यागकिया, मैने सब कुछ त्यागकिया, ऐसा कहते हुये भी अत्याशाको करता है। बाल्यकालमे अथवा युवावस्थामे यदि सन्यासाश्रमे प्रवेश किया तो यति (परिव्राजक) रूपमे भूषित होते हुये भी गृहस्थचर्याको आचरण करता है अथवा सन्यासको त्यागकर विपरीत दिशामे गृहस्थ ही होता है। भैक्षचर्याकीतो बात ही नहिं। परिव्राजत्वको मनमे भी नहीं सोचता। गमनागमन केलिए सुखादिपरिपूर्ण वाहनकी ही इच्छा करता है। यह हुआ महापातकोंमे चतुर्थसोपान।

इस प्रकारकी स्वधर्मभ्रष्टताका निवारणकेलिए आद्य शंकराचार्योंके द्वारा अन्यान्या स्थलों में (चारों दिशाओंमे -चार आम्नायपीठ 1. ऋग्वेदाम्नायपीठको जगन्नाथपुरिमे, 2.यजुराम्नायपीठको श्रृङ्गगिरिमे, 3. सामाम्नायपीठको द्वारिकामे, 4. अथर्वाम्नायपीठको बदरिमे) स्थापित किये है। आचार्योंके अनुयायी इससमय वहुत्र वेद धर्मपीठोंको संस्थापित करके वेदधर्मप्रचार कार्यमें निरत है। अन्य धर्मसंस्थाये तो सर्वत्र धर्मप्रचार कार्यमें निरत हुये देखनेको मिलता है।

तथापि विश्वमे अधर्मका नरीनर्त्तन दीखता है। धर्माधर्मोका समतोलन जव घटता है, तब प्रकृतिविकोपसे, यथा भूकम्प, अतिवृष्टि, अकांलवृष्टि जलप्रवाह, अनावृष्टि, दावाग्नि इत्यादियोंसे प्रकृति ही स्वासमताको नियन्त्रित करती है। अधर्मसे ही सृष्टिकि इसप्रकारकी दुरवस्था आगयि।

अन्तिम पञ्चमसोपान है आत्महनन :

शरीर रोगादिसे अथवा वार्धक्यसे जीर्णताको प्राप्त होता है, तब्र शरीर से प्राण स्वयं निकल जाते है। बलात अपने शरीरसे प्राणोंको निकालनेकी क्रियाका नाम है " आत्महत्या "। जव मनुष्य अपनी इच्छाको पूर्णकरनेमे असमर्थ होता है तव हताश वा निराश होकर आत्महत्या करने केलिए प्रवृत्त होते है। प्रकृति विधान को परित्याग करके शरीरसे बलात्

प्राणोंको निकालते है । इसलिये यह कृत्रिमविधान होनेसे प्रकृतिविरुध्द कर्म है । पञ्चमहापातकोंमे यह अन्तिम पाञ्चवा महापातक है ।

इस प्रकार सृष्टिनियमका उल्लङ्घन करना, सृष्टि के विरूद्धाचरण करना पञ्चमहापातक होते है । उपपातकोंकी संख्या तो अपरिमित है । कुछ उपपातक ऐसे भी है जिनको जीवनकेलिये करना अनिवार्य है। कर्त्तव्यत्वरूपसे विहित है यथा कृषिकार्यकेलिए अथवा गृहनिमाणार्थ भूमिका विदारण करना, शरीरोपचयकेलिए आहारार्थ अन्य जीवोंकी हिंसाकरना, ओषधिवनस्पतियोंको तोडना, स्वजीवनविघातक जीवजन्तुओंका, प्राणियोंका तथा मनष्योंका हनन करना इत्यादि । इसलिये आचार्य शङ्करभगवत्पादोंके द्वारा मानसपूजामे कहा गया है कि -

करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा
श्रवणनयनजं वा, मानसं वापराधम् ।
विहितम्, अविहितं वा सर्वमेतत् क्षमस्व
जय जय करुणाब्धे श्रीमहादेव शम्भो !!! ॥

करुणासागर श्रीमहादेव ! हे शम्भो !! करचरणोंसे किया गया, वाककायोंसे बाणीसे तथा शरीर से उत्पन्न अथवा कर्मोंसे, श्रवणनयनोंसे अथवा मनसे, उत्पन्न विहित तथा अविहित इन सब अपराधोंको कृपाकरके क्षमा करो।

इसलिये ही आचार्यभगवत्पादोंके द्वारा आम्नाय पीठोंको स्थापितकियागया है । अधर्मका विनाश केलिए और धर्मका प्रतिष्ठापन केलिए कर्मफल, असङ्गी यतिवरेण्योंका ही पीठाधिपतित्वरूपसे नियोजन किया गया है । अन्यान्य स्थानों मे बहुत कुछ उपपीठ भी है। सर्वत्र पीठाधिपति यतिवरेण्य ही होते है। वे सब धर्मोज्जीवन केलिए, अधर्मविनांश केलिए और लोककल्याण केलिए तप कर रहे है । संसारका जनसागरमे यह प्रयत्न प्रवाहमे मुठ्ठी रेतके समान है । धर्मप्रचार का बहानेसे अन्य संस्थायें भी स्थापित हैं । अपने आपको आस्तिक मानने वाले सभी लोग यदि इनके साथ सहयोग करे तो, मुठ्ठीभर रेत पर्वतके समान बनेगा। इसमे लेशमात्र भी संशय नही है । आस्तिक लोग यदि पञ्चमहायज्ञोंको न करसके तो भी सायंप्रातः

समय समयपर सन्ध्याको अवश्यकरना चाहिये | और सौबार गायत्रीका जप (तप) करें | उनके पुत्रपौत्रादि भी उनका अनुकरण अवश्य करें | जो व्यक्ति समय समयपर कर्मको नहीं करता है (आचरण नहीं करता है) औरोंको करने केलिए कहता है उपदेश करता है तो उनकी बातको कोन सुनेगा वा करेगा ?

स्वयं तो अल्पारम्भको करे तो उससे लोगोंके कर्माचारण में आस्था समयके अनुसार बढता जाता है| उससे स्वयं काल क्रमेण पञ्चमहायज्ञोंको करना आरम्भ करेगा | अपने बुढापेमे तो करता ही है | छोटी सी चींटी भी चलते चलते सैकडों योजनोंको पारकरती है | हमलोग भी धीरे धीरे अनुकरण करेंगे | महापरुप जिस मार्गमें चलते हैं, वही मार्ग को सब लोग अपनाते है| सम्प्रति तो समय परिवर्त्तनशील है |

व्यास जी के द्वारा कहा गया मन्त्र का स्मरण करे ।
"न जातु कामान्न भयान्न लोभात धर्मं त्यजेत जीवितस्यापि हेतोः ।
धर्मो नित्यः सुखदुःखेत्वनित्ये जीवो नित्यो हेतुरस्यत्वनित्यः" ।।

इसका तात्पर्य यह है कि मनुप्यको कभी भी कामनावशसे, भयके कारणसे अथवा लोभके कारणसे केवल मात्र जीनेके लिये भी धर्मका त्याग नहीं करना चाहिये | धर्म तो नित्य है, सुखदुःख अनित्य है, जीव नित्य है और उसका हेतु अनित्य है |

सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः |
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद्दुःखभाग्भवेत् ||
हे नाथ सब सुखी हो, सब हो निरोग भगवन् |
सब भद्रभाव देखे, दुःखिया न कोई होवे ||

":ओश्म् शम्"

*****

ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ

OUR PUBLICATIONS

Kannada

1.	Samskara Sanjivini	100-00
2.	Sankshepa Sandhya	20-00
3.	Sarala Samskrutha Vyakarana	40-00

Sanskrit

4.	Thuriyashrama Grahana Prayoga Yathidharma-Samskarascha	50-00
5.	Sroutha Sanjivini - Part I	250-00
6.	Sroutha Granthakarthruamaithihyam	500-00
7.	Srustiya Rahasya Mattu Panchamahapathakagalu (Samskritha, Hindi, Kannada Languages)	40-00

ಮಿಮಾಂಸಚಾರ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್

ವೇ.ಬ್ರ.ಶ್ರೀ. ವಾಸುದೇವ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಾಂಜಪೆ

ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಚಯ

1947ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ 'ನೇಗಿಲಯೋಗಿ' ಕೃಷಿ ದಂಪತಿಗಳಾದ ರಾಧಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರ ದ. ಪರಾಂಜಪೆ ಇವರ ಸುಪುತ್ರನಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೋಂದಾ (ಸ್ವಾದಿ) ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ. 1958 ರವರೆಗೆ ಕಾಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಬಾಲ್ಯಶಿಕ್ಷಣ.

1958 ರಿಂದ 1964 ರವರೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಗೋಕರ್ಣದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈದಿಕರೂ, ಕರ್ಮಠರೂ ಆದ ಜೋಗಳೇಕರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಷಡಂಗ ಋಗ್ವೇದ, ಪದಪಾಠ ಹಾಗೂ ಶ್ರಾತ, ಸ್ಮಾರ್ತ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಅಧ್ಯಯನ. ಜೋಗಳೇಕರ್‌ರವರು ಪರಂಪರಗತವಾಗಿ ಶ್ರೌತಾಗ್ನಿ ಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ಸೋಮಾಂತ ಶ್ರಾತಯಜ್ಞಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೌತ - ಸ್ಮಾರ್ತ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕ ಅನುಭವವೂ ಲಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

1964 ರಿಂದ 1968 ರವರೆಗೆ "ಶೃಂಗೇರಿ ಶಾರದಾ ಪೀಠ'ದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ "ಸದ್ವಿದ್ಯಾ ಸಂಜೀವಿನಿ ಪಾಠಶಾಲೆ" ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತ, ನ್ಯಾಯ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಧ್ಯಯನ.

1968 ರಿಂದ 1974 ರವರೆಗೆ "ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಜಧಾನಿ" ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆ (ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾಠಶಾಲೆ) ಇಲ್ಲಿ ವಿಖ್ಯಾತ ಮಿಮಾಂಸಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಈ.ಎಸ್. ವರದಾಚಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿ. ಗಣೇಶ್ ಭಟ್ಟ ಇವರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಮಿಮಾಂಸಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ವಿದ್ವಾನ್ ಕೆ. ನಾರಾಯಣಭಟ್ ಇವರಿಂದ ಉತ್ತರ ಮಿಮಾಂಸಾ ಅಧ್ಯಯನ 'ವಿದ್ವಾನ್' ಎಂಬ ಪದವಿ 1974 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ತಿರುಪತಿ ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲಭಾರತ "ವಾಕಪ್ರತಿಯೋಗಿತಾ" ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿ ಸುವರ್ಣ ಪದಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಅದೇ ವರ್ಷ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪದವಿ ಪ್ರದಾನ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕಗಳಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ "ಸರ್ವ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯ" ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸುವರ್ಣ ಪದಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. 1980-81ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಎಂ. ಎ. ಬಿ.ಎಡ್. ಪದವಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.

1974-75ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ 2004-05ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದವರೆಗೆ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಮೇವ ಸಂಸ್ಕೃತ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಕೆ.ಎನ್. ವರದರಾಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಕಾಂತ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ವೃತ್ತಿ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪತ್ರಿಕಾ ಚಾಲನ, ವಿಭಿನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪನ, ಶ್ರೌತ ಕರ್ಮಗಳಿಗಾಗಿ (ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿ) ಭಾರತದ್ಯಾದಂತ ಪರ್ಯಟನ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ.

1980 ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕು ಮಾಳ ಗ್ರಾಮದ ಕೃಷಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಶ್ರೀಮತಿ ಸೀತಾ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಮಭಟ್ ಜೋಶಿ ದಂಪತಿಗಳ ಸುಪುತ್ರಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಕನ್ಯೆ ಶಶಿರೇಖಾ ಎಂಬುವಳ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ. 1981 ಹಾಗೂ 1983 ರಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಿ-ಪುತ್ರರ ಜನನ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವು ಮನೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬ ಮಹದುದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಮಡದಿಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಮಾಡಿ ಸಂಭಾಷಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಮೊದಲು ಸ್ವಗೃಹವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗೃಹವನ್ನಾಗಿಸಿರುವುದು. 1885ರಿಂದ 1999ರವರೆಗೆ ಸತತವಾಗಿ ಅನ್ಯಾನ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಲಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿರುವುದು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಆಂದೋಲನವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿರುವ "ಅಕ್ಷರಂ" ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತನಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಭಾಷಣಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಭಾಷಣಶೀಲರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುದು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ 1989ರಲ್ಲಿ "ನಿಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಯುರ್ವೇದ ಸಂಘ"ದ ವತಿಯಿಂದ "ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಚಾರ ಧುರಂಧರ" ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ. 1991ರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ 'ನರಹರಿ ಸೇವಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸತ್ಕಾರ ಹಾಗೂ "ಶ್ರಾತ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರವೀಣ" ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಇದುವರೆಗೂ ಶ್ರೌತಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವಾರು ವಿಧದ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಏಳು ಹವಿಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಏಳು ಸೋಮ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಋತ್ವಿಜನಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮ ಸೋಮಯಾಗಗಳನ್ನೂ, ಏಳು ಗರುಡಚಯನ ಸಹಿತ ಅಪ್ತೋರ್ಯಾಮ ಯಾಗಗಳನ್ನೂ, ಆರು ಮಹಾವ್ರತ ಯಾಗಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಉಕ್ಥ್ಯ, ಷೋಡಶೀ, ಅತಿರಾತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾಕ ಸೋಮಯಾಗಗಳನ್ನೂ ವೆ. ಬ್ರ.ಶ್ರೀ. ಗಳಾದ ದಿನಕರ ಜೋಗಳೇಕರ್ ಹಾಗೂ ಕೇಶವ ಜೋಗಳೇಕರ್ ಇವರ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೋತೃಗಣ, ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳ ಆರ್ತ್ವಿಜ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಸುಸಂಪನ್ನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. 2004ರಲ್ಲಿ ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಗರುಡಚಯನ ಪೂರ್ವಕ ಅಪ್ತೋರ್ಯಾಮ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ "ಶ್ರೌತೀ" ಎಂಬ ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಯಿತು. 2006ರಲ್ಲಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ "ಮಿಮಾಂಸಾ ಆಚಾರ್ಯ" ಎಂಬ ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ.

ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮಿಮಾಂಸಾ ದರ್ಶನ, ಜೈನ, ಬೌದ್ಧ ದರ್ಶನಗಳು, ಋಗ್ವೇದ ಮೂಲಪಾಠ, ಪದಪಾಠ ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗ ಪಾಠಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ವೈದಿಕ -ಲೌಕಿಕ ವ್ಯಾಕರಣಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಬೆಳೆದು 'ಸಂಜೀವಿನಿ ಗುರುಕುಲ' ಎಂಬ ಅಭಿದಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ದರ್ಶನ-ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನಗಳಿಗಾಗಿ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ "ಸಂಜೀವಿನಿ ಗುರುಕುಲಂ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಪರಸ್ಥಳದಿಂದ ಬರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಚಿತ ವಸತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ದರ್ಶನ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬೋಧನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ವೇದಭಾಷ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿಯವರು 1999 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ "ಮನೆ ಮನೆಗೆ ವೇದ" ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದದ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನೂ ಮನೆ ಮನೆಗೂ ತಲುಪಿಸುವಂತಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ 400 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. 2003 ರಿಂದ ಭಾಗಶಃ ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಗೊಂಡು ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಈ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ 13, 14, 15 ಈ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. 16,17 ನೇ ಸಂಪುಟಗಳ ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

2007 ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಗೃಹ್ಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಅನುದಿನವೂ ಅಗ್ನಿರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಔಪಾಸನಾ ಹೋಮ, ಸ್ಥಾಲೀಪಾಕ ಮುಂತಾದ ಪಾಕಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಸಾಧನಗೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಹಲವಾರು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಉಪನ್ಯಾಸಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿವೆ. ಅಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ

ಚಿತ್ಪಾವನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಂಘವೂ ಒಂದು. 2010 ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಚಿತ್ಪಾವನ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಹ್ವಾನಿತನಾಗಿ ಸತ್ಕಾರ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಸರಳ ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣ, ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಜೀವಿನಿ, ಸಂಕ್ಷೇಪ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಎಂಬ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೌತ ಸಂಜೀವಿನಿ' ಎಂಬ ಶ್ರೌತಯಜ್ಞದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಪ್ರಯೋಗ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಾಲ್ಕೂ ಋತ್ವಿಜರ (ಅಧ್ವರ್ಯು, ಹೋತಾ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಆಗ್ನೀಧ್ರ) ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಕ್ರಮದಂತೆ 'ತುರೀಯ' ಆಶ್ರಮವಾಗಿ ಬರುವ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ ಗ್ರಹಣ ಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಯತಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಕಾರ ವಿಧಿ (ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳ ಯತಿಧರ್ಮವಲ್ಲ) ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳ ಬರವಣಿಗೆ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ವೇದ-ದರ್ಶನ ಪಾಠಗಳೂ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಲಿವೆ.

*****

ಮುನ್ನುಡಿ

ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಸಹ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೋ ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗಲೊ ಬಿಸಿಲು ಸುಡುತ್ತದೆ. ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಚಳಿ ಎನಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆ ಹೀಗೆ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದತ್ತ ಚಿಂತಿಸಿತು. ಆಗ ಇಷ್ಟೊಂದು ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಗ್ರಿಷ್ಮ ಋತುವಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿ ಶರದಾಗಮನದವರೆವಿಗೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿಯೇ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿತ್ತು. ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲೂ ವಿಪರೀತ ಚಳಿ ಎರಡು ಕಂಬಳಿಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಮೈ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು. ಈಗೇಕೆ ಇಷ್ಟು ವಿಪರೀತವಾಗಿದೆ ? ಪ್ರಾಯಶ ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲವೆ ? ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ? ಉತ್ತರ ವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೂ ಇವೆಯೇ ?

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣಾನುಮಿತ್ಯಾವಾ ಯಸ್ತೂಪಾಯೋ ನಾವಬುಧ್ಯತೇ |
ಏತಂ ವಿಂದಂತಿ ವೇದೇನ ತಸ್ಮಾತ್ ವೇದಸ್ಯ ವೇದತಾ ||

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಯಾವುದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯ ಬಹುದು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳಿಗೆ "ವೇದ" ಜ್ಞಾನರಾಶಿಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಆಗ ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯದ ವೇದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಅದರ ಸಾರವೇ ಈ ಪ್ರಬಂಧ.

ನಾನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನನ್ನ ಶಿಷ್ಯ ವೇದಾಕರನು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟ. ನನ್ನ ಗೃಹಿಣಿ. ಎಂ. ಶಶಿರೇಖಾ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದಳು. ಉದಯರವಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಮಾಲಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ, ಮಾಡಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಲೇಖಕ
ಮೀಮಾಂಸಾಚಾರ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್. ವಾಸುದೇವ ಪರಾಂಜಪೆ
ಸಂಜೀವಿನೀ ಗುರುಕುಲ ನಂ. 745, 4ನೇ ಮೇನ್
8ನೇ ಕ್ರಾಸ್, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಪುರಂ, ಮೈಸೂರು - 570 008
ದೂರಭಾಷೆ : 0821 - 2483154
ಮೊಬೈಲ್ : 09448601056

ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕಗಳು

ನಾಸದಾಸೀನ್ನೋಸದಾಸೀತ್ತದಾನೀಂ" ಋಗ್ವೇದದ ೧೦ನೇ ಮಂಡಲದ ೧೨೯ನೇ ಸೂಕ್ತ. ೧ನೇ ಮಂತ್ರ. ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್, ಪದಾರ್ಥವಾಗಲೀ ಅಸತ್-ಪದಾರ್ಥವಾಗಲೀ ಯಾವುದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯನಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. "ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯಂ" ಬಹಳಷ್ಟನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತಾನಿರಬೇಕು "ಸ ತಪೋಽ ತಪ್ಯತ್, ಸ ತಪಸ್ ತಪ್ತ್ವಾ, ಇದಂ ಸರ್ವ ಮಸೃಜತ" ಹೀಗೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯ ತಿಳಿಸುವ ಬಹಳಷ್ಟು ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಗಳಿವೆ.'

ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಎರಡು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸತತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. "ಸಂಭೂತಿಂಚ ವಿನಾಶಂಚ" ಅಂದರೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿನಾಶ ಅಥವಾ ಹುಟ್ಟು ಸಾವು. ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಎಂದೂ ವಿರಾಮವೇ ಇಲ್ಲ.

"ಹಿರಣ್ಯ ಗರ್ಭಃ ಸಮವರ್ತತಾಗ್ರೇ" ಮೊದಲು ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷ ಹಿರಣ್ಯ ಗರ್ಭನ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಅದನ್ನೇ ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವನಸೃಷ್ಟಿ ಏಕೆ ? ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ? ಎಂಬ ರಹಸ್ಯವು ಇಂದಿಗೂ ನಿಗೂಢವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಅವನ ಮಾನಸಪುತ್ರಿ ಸರಸ್ವತಿ ಅವನು ಅವಳನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡನು. "ದ್ವಂದ್ವಂ ವೈ ಮಿಥುನಂ- ಮಿಥುನಾತ್ ಪ್ರಜಾಃ ಪ್ರಜಾಯಂತೇ" ಅಂದರೆ ಎರಡು ಸೇರಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಮತ್ತೊಂದರ ಸೃಷ್ಟಿ. ಇದಕ್ಕೇ ಮಿಥುನ ಎಂದು ಹ ಸರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಜಡವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಚೇತನ ವಸ್ತುಗಳು. ಇವುಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪವೇ ಪಂಚ ತನ್ಮಾತ್ರಗಳು. ಅವುಗಳಿಂದ ಬೃಹತ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ಪೃಥವೀ, ಅಪ್, ತೇಜಃ ವಾಯುಃ, ಆಕಾಶಃ ಇವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಈ ಮಹಾಭೂತಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಈ ಅಸಂಖ್ಯ ಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರಗಳು ಅಂದರೆ ಜನಿಸಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿಕೊಂಡು ಶರೀರ ಬಲ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು

ಫಲ, ಪುಷ್ಪ, ಬೀಜಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಬೀಜಪತನಗೊಳಿಸಿ ತಮ್ಮ ವಂಶವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಿನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾ. ಗಿಡ, ಮರ, ಲತೆ, ಸಸ್ಯಾದಿಗಳು ಇದು ಸ್ಥಾವರ ಸೃಷ್ಟಿ.

ಎರಡನೇಯದು ಜಂಗಮ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದರೆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಚಲಿಸುವ ಜೀವರಾಶಿಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುರೀತಿಯ ವಿವಿಧ ಸ್ವಭಾವದ ಜೀವಿಗಳಿವೆ. ಯೋನಿಜ, ಅಂಡಜ, ಸ್ವೇದಜ ಸರೀಸೃಪಗಳು, ದ್ವಿಪಾದ ಜೀವಿಗಳು, ಚತುಸ್ಪಾದ ಜೀವಿಗಳು, ಜಲಚರ, ಭೂಚರ, ವಿಹಂಗಮ ಜೀವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕೀಟಗಳು. ಹೀಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಇವುಗಳ ಸಾಲು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಗಳೂ ಸಹ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಶ್ರಯಿಗಳಾಗಿವೆ.

ದ್ವಿಪಾದಜೀವಿಗಳು ಜಂಗಮ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವಿಗಳಾಗಿವೆ. ದ್ವಿಪಾದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚತುಷ್ಪಾದಾದಿ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಪಜ್ಞಾನದ ಸಂಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ ಅಂದರೆ ಹುಟ್ಟಿದ ತಾವು ಆಹಾರ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಬೆಳೆದು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕು, ತಮ್ಮ ಸಂತಾನವನ್ನು ವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳು ನಿಯತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುತ್ತವೆ ತಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಆಹಾರಾದಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು, ಅನ್ನ, ನೀರು ಭೂಗುಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅತಿ ಆಸೆ ಅತಿ ಭೋಗದ ಲೋಲುಪತೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ದ್ವಿಪಾದ ಜೀವಿಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾನವ ಜೀವಿಗಳು. ಈ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನದ ಸಂಗತಿಯು ಜನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜೀವಿಗಳ ಶರೀರವು ಬೆಳೆದಂತೆ ಜ್ಞಾನವೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಞಾನರ್ಜನೆಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವಿಯೂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ನೆಲ-ಜಲ ಆಹಾರ ಮುಂತಾದ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಜ್ಞಾನವು ಅವನ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೂ ಅನ್ಯ ಜೀವಿಗಳೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆ ಒಂದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತೊಂದು ವಿನಾಶಕಾರಕ. ಪಂಚಭೂತಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ, ತಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ವಿನಾಶಾತ್ಮಕ

ಕ್ರಿಯೆಗೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ವಿವೇಚನಾಶಕ್ತಿ ಅಂದರೆ ವಿವೇಕವೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದ್ವಿಪಾದ ಜೀವಿಗಳು ಮಾನವರು. ಈ ವಿವೇಚನಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಚಿಂತಿಸದೆ? ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಾದ ಮಾನವನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಂತನು ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಆ ಜೀವಿಗಳ ಬದುಕುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಅನ್ಯಜೀವಿಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ಜನ್ಮದಾತೃಗಳನ್ನು ಅಗಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ. ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಭೌತಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಇತಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ದ್ವಿಪಾದ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಜೀವನ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದ್ವಿಪಾದ ಜೀವಿಗಳ ಜೀವನ ವಿಧಾನವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಾಲ್ಯ, ಕೌಮಾರ, ಯೌವನ, ವಾರ್ಧಕ್ಯ. 1. ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯು ಪರಾವಲಂಬಿ ಜೀವನವಾಗಿದೆ. ಜನನೀ ಜನಕರನ್ನಾಗಲೀ, ಅಥವಾ ಅನ್ಯಪೋಷಕ ವರ್ಗವನ್ನಾಗಲೀ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬದುಕಬೇಕು. 2. ಕೌಮಾರಾವಸ್ಥೆಯು ಬಾಲ್ಯದ ಎರಡನೇ ಮಜಲು. ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತವರನ್ನೋ ಅಥವಾ ಗುರುಕುಲವನ್ನೋ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮವೆಂದು ಹೆಸರು. 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂದರೆ 'ವಿದ್ಯೆ' 'ಚರ್ಯೆ' ಎಂದರೆ ಸಂಪಾದಿಸುವ ವಿಧಾನ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮ. ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಅಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಗೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಉದರ ಭರಣಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆತ್ತವರನ್ನಾಗಲೀ, ಗುರುಕುಲವನ್ನಾಗಲೀ ಆಶ್ರಯಿಸಲೇ ಬೇಕು. 3. ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಯೇ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ, ಮಾನವನು ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಲುಪುವಾಗ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನಧಾರಣೆಯಿಂದಲೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನಪರ, ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಆಯಾಯ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಅವನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ತನ್ನ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಲು

ತನಗೆ ಸರಿ ಸಮಾನಳಾದ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು (ಸಮಾನ ಅಂದರೆ ಯುವತಿ, ವಿದ್ಯಾವತಿ, ಸಮಾನ ಶೀಲದವಳು ಅಂದರೆ ಸಮಾನ ಚಿಂತನೆ ಪರಸ್ಪರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ) ಗುರುಕುಲ ಜೀವನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಉಭಯತರೊ ಸೇರಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬದುಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದುವೇ ಗೃಹ. "ಗೃಹಿಣೀ ಗೃಹಮುಚ್ಯತೇ", ಗೃಹಿಣಿಯಿಂದಲೇ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಆರಂಭ. ಅಂದರೆ ತನ್ನ ವಂಶಸಾಂತತ್ಯ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನ ಸಾಂತತ್ಯವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವರ್ಣಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಅವರವರ ವೃತ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರ ಎಂಬುದಾಗಿ.

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು ಪರಾವವಲಂಬಿಗಳು ಹೆತ್ತವರನ್ನೋ ಗುರುಕುಲವನ್ನೋ ಅಥವಾ ಭಿಕ್ಷಾವೃತ್ತಿಯನ್ನೋ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬದುಕಬೇಕು. ಇದು ದ್ವಿಪಾದ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಜೀವಿಕಾ ನಿಯಮ ಅಥವಾ ಬದುಕುವ ಮಾರ್ಗ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವರವರ ಗುಣಕರ್ಮಾಗಳಿಗ ನುಗುಣವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ಭಗವಂತನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. "ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಂ ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟಂ ಗುಣಕರ್ಮ ವಿಭಾಗಶಃ" ಎಂಬುದಾಗಿ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಣ :

ಸತ್ವಗುಣವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಜನ -ಯಾಜನ, ಅಧ್ಯಯನ - ಅಧ್ಯಾಪನ, ದಾನ-ಪತಿಗ್ರಹ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಜೀವನಪೂರ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬದುಕುವವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ.

ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವರ್ಣ :

ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ, ಯಜನ, ಮತ್ತು ದಾನ ಈ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬದುಕುವವನೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯ. ಇಲ್ಲಿನ ದಾನವೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬಹು ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಣದಾನ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವವಾದುದು. ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಬದುಕಲು ಆಶ್ರಯ ನೀಡಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಶಿಸ್ತಿನ ಶಾಸನ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇರಬೇಕು. ಯಾರಿಗೂ ನೋವಾಗದಂತೆ ಅವರವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಜೀವನವನ್ನು

ಸುಗಮಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಇದುವೇ ಶಾಸನ. ಇದು ಒಂದರ್ಥವಾದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲು ಭೂದಾನ, ದ್ರವ್ಯದಾನ, ವಿದ್ಯಾದಾನ ಹೀಗೆ ಅವರವರ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೊಟ್ಟು - ಕೊಡಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯ. ಕ್ಷತಾತ್ ತ್ರಾಯತೇ ಇತಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ

ವೈಶ್ಯ ವರ್ಣ :

ರಜ-ತಮೋ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೇ ವೈಶ್ಯರು. ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿವರಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿದಿತವಾದ ಪದವಿದು. ಎಲ್ಲೋ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಯೋಗ್ಯವಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೇ ವಾಣಿಜ್ಯವೆಂದು ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ 'ಕುಸೀದ ವೃತ್ತಿ' ಅಂದರೆ ಹಣ ತೊಡಗಿಸಿ ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತ ವಸೂಲು ಮಾಡುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೋಸ-ವಂಚನೆಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತುವುದರಿಂದ ಇದು ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಧಾನವಾದ ವೃತ್ತಿ.

ಶೂದ್ರವರ್ಣ (ನಾಲ್ಕನೆ ದರ್ಜೆಯ ನೌಕರ) :

ಇವನ ಕೆಲಸ ಈ ಮೇಲಿನ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸುವವರಿಗೆ ಅವರವರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಹಕರಿಸುವುದೇ, ಸೇವೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವುದೇ, ಶೂದ್ರ ವರ್ಣದ ಪ್ರಧಾನ ಜೀವಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಚಿಂತಿಸೋಣ ಬದುಕುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಂದಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಅವರವರ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ. ವೃತ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವರ್ಣಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ ಅವನ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತದ್ವಿಷಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಆ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಾನು ತನ್ನ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು.

ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ವಿಹಿತವಾದ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಧನಾರ್ಜನೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಮಾಡಿ ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಸ್ವಸಂತಾನ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಸುಖ ಭೋಗಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ ಕಾಮ-ಮೋಕ್ಷ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು. ಸ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗದಂತೆ ಅರ್ಥಾರ್ಜನೆ, ತನ್ಮೂಲಕ ಸುಖ-ಭೋಗಗಳು ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಹ ಚ್ಯುತನಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಜೀವನದ ಸುಖವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು

ಅನುಭವಿಸಿ ಸಂತೃಪ್ತನಾದಾಗ ಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅರಸುವ ಸೇತುಬಂಧವೇ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಆಶ್ರಮಗಳು - ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಮತ್ತು ಸಂನ್ಯಾಸ.

4. ವಾರ್ಧಕ್ಯಾವಸ್ಥೆಯೇ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮ :

ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸ್ವಧರ್ಮ ವಿಹಿತವಾದ ಮಾರ್ಗದಂತೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ವಿರಕ್ತಿಯತ್ತ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಮಾಡುವುದೇ ವಾನಪ್ರಸ್ಥ, ಸತಿ-ಸುತ -ಸಮಾಜದ ಬಾಂಧವ್ಯಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಮಾಜದಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು ವನ-ನದಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿ ಭೋಗಲೋಲುಪತೆಯನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯತ್ತ ಮನವನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಿ ವಿಧಾನವೇ ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಧರ್ಮ ಆಶ್ರಮ

ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಎರಡು ಉದ್ದೇಶಗಳು. ತಮ್ಮ ಸಂತಾನವು ಯುವಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರ ಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಮೊದಲನೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಹಿರಿಯರು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಹಿರಿಯರನ್ನವಲಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಒಂದು ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ವಿಚಾರದಿಂದ ತಾನು ದೂರ ಸರಿಯುವುದು ತನ್ನ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದತ್ತ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದು ಎರಡನೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಹಾಗೂ ಗೃಹಿಣಿಯು ತನ್ನೊಡನೆ ಬರಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಜನಪದ ವಾಸಿಗಳಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು ತನಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಪಂಚ ಮಹಾಯಜ್ಞ, ಸಪ್ತಪಾಕ ಯಜ್ಞ ಸಪ್ತ ಹವಿರ್ಯಜ್ಞ, ಸಪ್ತಸೋಮ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವುದು. (ಯಜ್ಞಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಇದೇ ಲೇಖಕರ ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಜೀವಿನಿಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ)

ವಾನಪ್ರಸ್ಥವು ಗೃಹಸ್ಥ ಮತ್ತು ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸೇತುಬಂಧದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಸುಖಾನುಭವದ ಸಂಕೋಲೆಯು ಬೇಗನೆ ಬಿಡುವಂತಹದ್ದಲ್ಲ. ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನವರ ನೆನಪು ಮರುಕಳಿಸಿದಾಗ ಕೆಲಕಾಲದವರೆಗೆ ಅವರೊಂದಿಗೂ ನೆಲೆಸಬಹುದು. ಅವರನ್ನು ತಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅವರೆಲ್ಲರ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಶರೀರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಈ

ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಯಜ್ಞ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಜಯಿಸಿ ಜೀತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಾಯಾವಾಚಾ-ಮನಸಾ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗುವುದೇ ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ.

4. ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ :

ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಕೊನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಸಂನ್ಯಾಸ ವಾನಪ್ರಸ್ಥದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕರಣಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ವಿರಕ್ತನಾದಾಗ ದಾರೇಶಣ, ವಿತ್ತೇಶಣ, ಮತ್ತು ಲೋಕೇಶಣ ಈ ಮೂರು ಆಸೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಅಂದರೆ ಸತಿಸುತರ ಆಸೆ, ಧನದ ಆಸೆ, ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಆಸೆ ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿರುವಂತಹ ವಿಹಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತ್ಯಜಿಸಿ (ನೋಡಿ :-ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಕರ್ಮ ಸಂನ್ಯಾಸಯೋಗ) ತನ್ನ ಉಳಿದ ಜೀವನದ ಕಾಲವನ್ನು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಧ್ಯಾನ, ಯೋಗ, ಸಮಾಧಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದೇ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮದ ಗುರಿ. (ನೋಡಿ-ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಜೀವಿನಿ) ಈ ರೀತಿ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮ ಪವಿತ್ರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಜೀವನ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಇದುವೇ ಜೀವನದ ಗುರಿ. ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದೇ ಮೋಕ್ಷ-ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ. ಈ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಕಾಲಮಿತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯ-ಕೌಮಾರ- ಯೌವನ - ವಾರ್ಧಕ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಸಂಸ್ಕಾರ ವಶದಿಂದ ತ್ರಿಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ "ಯದಹಃ ವಿರಹೇತ್, ತದಹಃ ಪ್ರವ್ರಜೇತ್" ಎಂಬ ಉಪನಿಷತ್ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನೇ ನೇರ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದು.

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಆಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕಗಳು. ಚತುಷ್ಪಾತ್ ಜೀವಿಗಳು ಹಾಗೂ (ದ್ವಿಪಾದ ಜೀವಿಯನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ) ಅನ್ಯ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳು ಸ್ವಕರ್ಮ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿ ಜೀವಚ್ಛರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನು (ಮಾನವ ಶರೀರವನ್ನು) ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಮಾನವನು ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳದೇ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ವಿವೇಕವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು ಅಪರಾಧಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

1. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮ ಅಥವಾ ಕೌಮಾರಾವಸ್ಥೆ :

ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಲುಪುವಾಗ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತವರಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಧರ್ಮಾ-ಧರ್ಮ ವಿವೇಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಯತ್ತ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲವಿದು. ಆದರೆ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಗಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿದ್ಯಾ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಅರ್ಹತಾ ಪತ್ರವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರದೇ ಅರ್ಹತಾ ಪತ್ರವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಧನದಾಸೆಯಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೋ ಲೋಭ ತೋರಿಸಿ ಅರ್ಹತಾ ಪತ್ರವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು, ತನ್ನ ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದುರ್ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ಅಂದರೆ ಮದ್ಯಪಾನ, ಧೂಮಪಾನ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಪುರುಷಸಂಗ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದವುಗಳು ಇದುವೇ ಪತನದ ಮೊದಲ ಸೋಪಾನ ಮೊದಲ ಮಹಾಪಾತಕ.

2. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ :

ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇತಿಮಿತಿಗೆ ಮೀರಿ ಅರ್ಥ-ಕಾಮಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು ಅಂದರೆ ತನ್ನ ಅಥವಾ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡವರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಧನಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನ್ಯರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಕೃಷಿಭೂಮಿ -ವನಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು. ಪಂಚಭೂತಗಳು ತನಗಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಅನ್ಯರಿಗಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ವರ್ತಿಸುವುದು ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಅನ್ಯಜೀವಿಗಳ ಆಹಾರವನ್ನು ಆಹಾರೋತ್ಪಾದಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ತನ್ನ ಧನಾರ್ಜನೆಗೆ ಮೂಲವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಉದಾಹರಣೆ ಗೃಹನಿರ್ಮಾಣ, ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ವಿವಿಧೋದ್ಯಮಗಳ ಕಾರ್ಯಾಗಾರ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ವಾಯುಮಾಲಿನ್ಯ, ಜಲಮಾಲಿನ್ಯ, ಶಬ್ದಮಾಲಿನ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಪರಿಸರ ಮಲಿನಗೊಳಿಸುವುದು. ಹಾಗೂ ವನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ವನಜೀವಿಗಳ ನಾಶ ; ವನನಾಶವೂ ಪರಿಸರ ಮಾಲಿನ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳು ಅತಿಶಯ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಯ ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿರೋಧಿ

ಕೃತ್ಯಗಳು. ತನಗೆ, ವಿಹಿತವಾದ ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಜಪಗಳನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಧರ್ಮ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವುದು.

ಸುಖಭೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದುರ್ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಅತಿಶಯ ದೈಹಿಕ ಭೋಗದ ಆಸೆಯಿಂದಲೋ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವುದು. ತನ್ನ ಆಸೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುವ ಸತಿಯನ್ನೇ ಹಿಂಸಿಸುವುದು ಇವೆರಡನ್ನೂ ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವು ಘಟಸ್ಫೋಟ (ಡೈವರ್ಸ್) ಅಥವಾ ಸಾವಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಸತಿ-ಪತಿಯರಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ವಂಶೋತ್ಪಾದನ ಕ್ರಿಯೆಯು ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದಾಗಿ ಅನ್ಯತ್ರ ನಡೆಸುವುದು ಶರೀರದ ಅತಿಶಯ ಕಾಮದ ಬಯಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಕಾಲ ಗಮನ, ಅನ್ಯತ್ರಗಮನ, ಕನ್ಯಾಗಮನ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಕಾಮ-ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ಅನ್ಯರನ್ನೂ ಅತ್ಯಾಚಾರದ ಮೂಲಕ ನಾಶಪಡಿಸುವುದು ತಾನೂ ದೈಹಿಕನಾಗಿ ದುರ್ಬಲನಾಗಿ ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವುದು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ಈ ದೋಷಗಳ ಪಟ್ಟಿಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಓದುಗರು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತಹ ಪಾತಕಗಳ ದ್ವಿತೀಯ ಸೋಪಾನ: ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಪಾತಕ.

2. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದು. ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿ ತಾನು ಅಧಿಕಾರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ ಸಾಯುವಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ತಾನೇ ಅಧಿಕಾರ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಅತಿಯಾದ ಆಸೆ. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಕೆ ಅಥವಾ ಕಚೇರಿಯ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಅಥವಾ ಶಾಸಕಾಂಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶತಾಯ-ಗತಾಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಧನಲೋಭ-ಹಣಕೊಟ್ಟು ತನ್ನವರನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳನ್ನೇ ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ದೂರವಿರಬೇಕಾದವರು ಅಧಿಕಾರವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನವರು-ಪರರು ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ದೂರೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರತ್ತ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೇ ಮೂರನೆಯ ದುರಂತ ಇದುವೇ ತೃತೀಯ ಮಹಾಪಾತಕ.

4. ತನ್ನ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿತ್ತೇಷಣ, ದಾರೇಷಣ, ಲೋಕೇಷಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಬಯಸುವುದು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಇವುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದವನಿಗೆ ದಾರೇಶಣ ಬಯಸುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇರಲಾರದು ಆದರೆ ಉಳಿದೆರಡು ಅವನಿಂದ ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯ ಕೌಮಾರ ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವರಿಗೆ ದಾರೇಶಣ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸತಿ-ಸುತರನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರೋಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವು ಎಷ್ಟೋ ವಾಸಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲೊಂದು-ಇಲ್ಲೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಅದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪರೋಕ್ಷವಾದ ಗೃಹಸ್ಥ ಚರ್ಯೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಘಾತುಕ. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಇರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಧರ್ಮವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಲೋಕೇಶಣ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯೂ ಲೋಕ ಹಿತ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬ ಲೇಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುವುದು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ಮವೆಂಬ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇವೀ ಉಪಾಸನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಭಿಚಾರಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ದೇವೀ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು ಎಂಬ ಅತಿ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದರೆ ಶ್ರದ್ಧಾ, ಮೇಧಾ, ಧಾರಣಾ, ಗಾಯತ್ರೀ, ಲಲಿತಾ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಯಾಕೆ ಮಾಡಬಾರದು ? ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಮುಕನ ಕಥೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಚಂಡಿಕಾ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಮಾಡುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಂನ್ಯಾಸ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದುದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುವುದು. (ಮಠಾಧೀಶತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು) ಉಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿರೋಧವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ದುರಂತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಹಾಪಾತಕ.

ಮಠಾಧೀಶರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಬಂಧ ನೋಡಿರಿ

5. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹಾಪಾತಕವಾಗಿದೆ. ಆಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು ತನ್ನ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಇರುವಾಗ "ಶರೀರದಿಂದ ತಾನೇ ಉತ್ಕ್ರಮಣವಾಗಬೇಕಾದ ಜೀವವನ್ನು" ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುವಂತೆ ಯತ್ನಿಸುವುದು. ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದು ಐದನೆಯ ಮಹಾಪಾತಕ ಇಂತಹ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳನ್ನೇ ಪಂಚ ಮಹಾಪಾತಕಗಳೆಂದು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತಿ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುವುದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮನುಷ್ಯನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಗಳನ್ನೂ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಬಾಲ್ಯ, ಕೌಮಾರ, ಯೌವನ, ವಾರ್ಧಕ್ಯಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ, ಬಾಲ್ಯ-ಕೌಮಾರಗಳೆಂಬ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. (ಗಣಪತಿ ಅಥರ್ವಶೀರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿದಿತವಾದಂತೆ "ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಾತೀತಃ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ) ಹಾಗೂ ಜೀವನದ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನಾಗಿ ಜೀವನಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ, ಸಂನ್ಯಾಸ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮತ್ತು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಅವರವರ ವೃತ್ತಿ-ಗುಣಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರೆಂದು. ಈ ರೀತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳದೇ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧಾನ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನವರು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದುರಂತವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರನ್ನೇ ದೂಷಿಸುತ್ತ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೇ ನಡೆಸುತ್ತ ನಾವಿಂದು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಕೃತಿಯು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಿಳಿದಿದೆ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆ-ಬಿಸಿಲು, ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೋಪಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವೇ ಇಲ್ಲವೆ ?

ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತು ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸದೇ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಮದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯತ್ತ ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಬೇಕು, ಇದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಇರುವ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಬೇಕು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಠಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಶ್ರಮಗಳು ಇಂತಹ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಗಳು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿವೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವಂತಹ ಅನೇಕ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳೂ ಹಾಗೂ ಕಿರುತೆರೆಯ ಪ್ರಚಾರಗಳೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿವೆ. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಿಲ್ಲಲಾರವು. ಇಂತಹ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಹಕರಿಸಿದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಮೊದಲಿನಂತೆ "ಕಾಲೇ ವರ್ಷತು ಪರ್ಜನ್ಯಃ, ಪೃಥಿವೀ ಸಸ್ಯಶಾಲಿನೀ, ಸರ್ವೇಜನಾಃ ಸುಖಿನೋ ಭವಂತು" ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನಾವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಸಂತತಿಯು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕಾಲವು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ.

|| ಓಂ ಶಂ ||

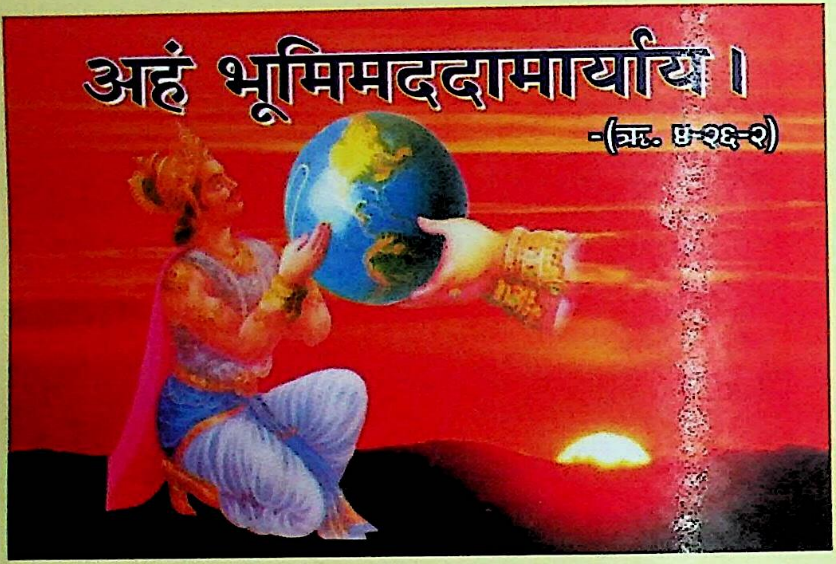

प्रकाशकः

भारती-प्रबोध-शोध-संस्था

पो-सोन्दा, शिरसी

जि-उत्तरकन्नड, कर्नाटक

पिन - 581336

चलदूरभाषः : 919343503530